1807 Glimt fra krigen på Sjælland

SÆRUDSTILLING VED DANSK MILITÆRHISTORISK SELSKAB, CHAKOTEN

www.chakoten.dk

Pris kr. 20,-

Chakoten

Dansk Militærhistorisk Selskab

Chakoten er en hobbyforening med 200 medlemmer, som interesserer sig for militærhistorie og ikke mindst for ”militærhistorie i miniature” hvor man selv levendegør historien gennem fremstilling og bemaling af figurer, køretøjer mm.

Vi ses til hyggelige møder, snakker om fælles interesser, sidste nyt på hobbyfronten og søger oplysninger hos andre medlemmer.
Det kan være oplysninger om mindre kendte militære træfninger, hjælp til modellering, støbning eller bemaling af figurer - eller information om en bestemt epokes uniformering.
Medlemmernes interesser spænder vidt, næppe to interesserer sig for nøjagtig det samme og alle deler altid rundhåndet ud af deres viden og erfaringer.
Vi mødes en gang om måneden og ofte er der et lille foredrag. I 2007 har der bl.a. været foredrag om figurfremstilling og fremvisning af den tyske film ”Kolberg” fra 1944. I 2008 bliver nogle af emnerne Svenskekrigene, Napoleons spanske tropper i Danmark 1808 samt Figurkursus.

Udflugter

Der arrangeres udflugter til spændende og seværdige steder.
I 2007 besøgte vi bl.a. Gardehusarregimentets Historiske Samling på Antvorskov Kasserne.

Formidlingssalg

Flere gange om året afholdes der formidlingssalg, hvor det er muligt at erhverve bøger, der ellers ofte er svære at opdrive, figurer og andet materiale, der har forbindelse med hobbyen - til særdeles rimelige priser.

Figurudstilling, årskonkurrence mm.

Den sidste søndag i oktober deltager vi i Kastellets fødselsdag med en stor figurudstilling og arbejdende værksteder, hvor nogle af selskabets medlemmer tillige viser, hvordan man modellerer, støber og bemaler figurer.
Omkring den 1. december har vi vor årlige figurkonkurrence i forbindelse med et hyggligt julemøde, hvor også medlemmernes familie er med.

Selskabets tidsskrift

Selskabets tidsskrift, Chakoten, udkommer fire gange om året med artikler om militærhistorie og modelfigurer, bog- og figuranmeldelser, plancher samt foreningsmeddelelser.

Kontingent

er 300,- kr. om året.

Foreningens hjemmeside

Selskabet har en meget omfattende hjemmeside - www.chakoten.dk - hvor man kan finde yderligere oplysninger om Selskabet og en udførlig mødeliste.

GLIMT FRA KRIGEN PÅ SJÆLLAND 1807

SÆRUDSTILLING

ved Dansk Militærhistorisk Selskab, Chakoten

Frederiksberg Slot

1. og 2. september 2007
fra 12.00 til 16.00

Danske Bank, Hovedsædet

Holmens Kanal 2

7. september – 12. oktober 2007

Udstillingen om krigshandlingerne på Sjælland i 1807 finder sted, fordi de militære begivenheder for 200 år siden blev skelsættende for det dansk-norske monarki, og fordi modelfigurer kan bruges til at anskueliggøre fortiden.

Selskabet takker Hærens Officersskole for den store imødekommenhed, så udstillingen kan beses den 1. og den 2. september i lokaler på Frederiksberg Slot, som briterne anvendte under belejringen.

Selskabet retter en varm tak til Danske Banks Hovedsæde, der med stor gæstfrihed har åbnet sine døre. Udstillingen af først og fremmest bemalede tinfigurer kan dermed beses fra 200 årsdagen for overgivelsen den 7. september og frem til den 12. oktober 2007.

Desuden takker Selskabet Danske Bank for økonomisk støtte til udgivelsen af publikationen "Glimt fra krigen på Sjælland 1807".

Udstillingen er tilrettelagt af John Winther Hansen. Stregtegninger af danske og udenlandske tropper er udført af Christian Würgler Hansen.

Sidst - men ikke mindst - tak til de mange medlemmer, der har lagt et stort arbejde i de udstillede figurer og dioramaer og til de, der har bidraget til kataloget.

Hans Chr. Wolter

Krigshandlingerne

Af Hans Chr. Wolter

Den neutralitetspolitik, som det dansk-norske dobbeltmonarki havde ført med stor succes, blev i sensommeren 1807 sat på en umulig prøve. Frankrig etablerede handelsblokade af Storbritannien, og briterne forbød herefter neutrale skibes at anløbe havne, hvor de ikke selv længere havde adgang. Det betød, at den danske handelspolitik ophørte med at være profitabel, og monarkiet måtte vælge side. Det gjorde de danske beslutningstagere imidlertid ikke, hvorefter valget blev truffet for dem.

Storbritanniens initiativ i denne situation afspejlede ren stormagtspolitik, fordi man for enhver pris ville undgå, at den stærke dansk-norske flåde skulle havne under fransk dominans. Den enevældige dansk-norske monark blev mødt med krav, som han umuligt kunne imødekomme, hvorefter den nøje tilrettelagte britiske plan udfoldede sig.

Den 2. august stod en britisk flåde ind i de danske farvande og påbegyndte en blokade af den sjællandske øgruppe for at afskære hovedstaden fra forsyninger og fra den danske hærs hovedstyrke, som stod ved sydgrænsen i Holsten. Admiral James, Lord Gambier (1756-1833) disponerede over 25 linieskibe, 40 mindre orlogsskibe samt 377 skibe til transport af landstyrkerne. Imens udspandt der sig fortvivlede forhandlinger, hvorunder de danske beslutningstagere anført af Kronprins Frederik (1768-1839) rejste frem og tilbage mellem København og Kiel. Til sidst afviste Kronprinsen det britiske ultimatum om frivillig udlevering af hele flåden.

Herefter åbnede briterne krigshandlingerne. Den 16. august kl. 4 om morgenen i Vedbæk påbegyndte landsætningen af størstedelen af et usædvanligt stort ekspeditionskorps på hen ved 26.000 krigstrænede tropper under General William Schaw, Lord Catchart (1755-1843). Kolonnernes fremrykning mod syd fulgte veje over henholdsvis Lyngby, Dyrehaven og langs Strandvejen. Efter den supplerende landgang den 21. august ved Brøndby Strand af omkring 5.000 mand var terrænet nord, vest og syd for hovedstaden besat og belejringen en realitet.

Generalmajor Henrik Ernst von Peymann (1737-1823) ledte det hastige forsøg på at forstærke hovedstadens forsvar, mens Generalmajor Joachim Melchior Holten von Castenskjold (1743-1817) fik tildelt kommandoen over de sjællandske landeværnsenheder og Generalmajor Peter Lotharius Oxholm (1753-1827) modtog ordre om at føre landeværnsenhederne fra Lolland, Falster og Møn til Sjælland.

Briterne observerede landeværnets bevægelser, og en dansk styrke blev den 21. august tvunget fra Hedehusene til Roskilde. Den danske landeværnsstyrke på otte bataljoner, ca. 80 landeværnsryttere, ca. 520 mand irregulært kavaleri og 13 artilleripjecer – i alt ca. 5.700 mand - samlede sig herefter omkring Køge. Det blev observeret af den britiske overkommando, som formerede to styrker på henholdsvis 3.437 mand under kommando af General Arthur, Lord Wellesley (1769-1852) og på 2.588 mand under Generalmajor Carl Christian Graf von Linsingen (1742-1830) fra Kongens Tyske Legion (hannoveranske tropper under den britiske trone). Wellesley rykkede frem fra Roskilde Kro ad Køgevejen, mens von Linsingen bevægede sig i en vestlig omgående bevægelse for at angribe danskerne derfra. Kampen ved Køge den 29. august startede med en dumdristig dansk deployering i åbent terræn, efterfulgt af et velrettet britisk angreb, der resulterede i en dansk tilbagetrækning i en række etaper fra Skillingskro i nord til Herfølge Kirke i syd. De samlede danske tab beløb sig til to officerer og 150 mand døde, fire officerer og 200 mand sårede og 57 officerer og 1.700 mand tilfangetagne, 9 pjecer, 1 bataljonsfane og 68 vogne. De samlede britiske tab i perioden fra den 16. til den 31. august er opgjort til 2 officerer og 27 mand døde, 6 officerer og 116 mand sårede samt 21 savnede.

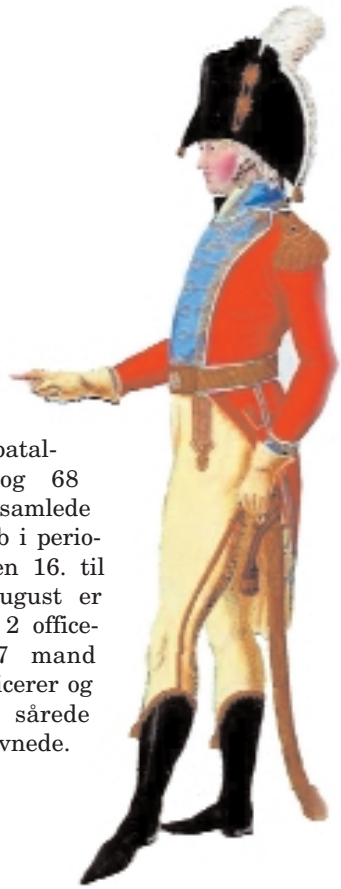

Dansk kavalerigeneral

Det britiske hovedkvarter ved Blæsenborg Kro ved Ledreborg havde fuld kontrol og kunne forhindre ethvert forsøg på danske troppesamlinger. Omkring København placerede briterne deres tunge belejringsartilleri – i store træk i to linier: Den forreste med fladbaneskyts til nedkæmpning af det danske fæstningsartilleri og den bageste med krumbaneskyts til bombardement af byen. Desuden sikrede de deres positioner med feltartilleri. I dagene fra den 17. til den 31. august gennemførte danskerne fem udfald, men ingen af disse hindrede, at briterne kunne fuldende belejringen og forberede et angreb.

Den 2. september kl. 19.30 begyndte det regulære bombardement af København. Det pågik i fire døgn, hvorefter overgivelsen og besættelsen fulgte den 7. september. Briterne affyrede ca. 6.000 projektiler og 300 congrevske raketter. De konventionelle granater fra de svære morterer var langt de mest ødelæggende. De danske tab ved det, som er blevet kaldt historiens første terrorbombardement mod en civil befolkning, er med betydelig usikkerhed opgjort til ca. 1.600 døde og ca. 1.000 sårede, hvortil kommer tabene hos de regulære danske militære enheder på 188 dræbte og 346 sårede. Tager man i betragtning, at

hovedstaden var beboet af ca. 100.000 mennesker, har katastrofen i samtiden antaget et helt uhørt omfang. Terrorhandlingen den 11. september 2001, hvor ca. 3.000 mennesker mistede livet i World Trade Center i New York, er anderledes, men de to begivenheder har hensynsløsheden som fællestræk. De materielle ødelæggelser i København var omfattende med ca. 305 helt ødelagte beboelseshuse og et betydeligt antal svært beskadigede. En tolvtedel af byen var lagt i aske, og over halvdelen var mere eller mindre beskadiget.
Vor Frue Kirke og Københavns Universitet nedbrændte. Hertil kom de omfattende nedbrændinger og rydninger i forstæderne, i hvilke også hovedstadens forsvarere selv havde måttet tage del.

Danmark-Norge havde gabt over mere, end monarkiet kunne holde til over for en stormagt, der var i stand til at slå til, hvor det passede den. Den danske hær havde måttet indtage sin position sammen med konge, kronprins og hof over for franskmændene langs den holstenske grænse, og den besad ikke tilstrækkelig styrke til samtidig at hævde suveræniteten på Sjælland og de omliggende øer.
Fæstningsforsvaret var for ringe til at kunne kompensere for den begrænsede landstyrke, og flåden var ikke fuldt operativ. Storbritanniens kombinerede flåde- og hæroperation kunne næppe være blevet udført med større professionalisme. Danskerne kunne nu kun se til, mens briterne drog af med 15 linjeskibe, 10 fregatter, fem korvetter og 14 småskibe - i alt 34 fartøjer og anseelige mængder materiel, og dobbeltmonarkiets handlefrihed var nu meget begrænset.

Skotter i Søndermarken

Søkampen under udfaldet i Classens Have, C.W.Eckersberg

Udstillingskatalog

Udstillingen præsenterer et udvalg af figuropstillinger og modeller, samtidige genstande og forskellige afbildninger med det formål at vise glimt af de farverige, men for Danmark-Norge så katastrofale, krigsbegivenheder i 1807.

1 Kongens Livjægerkorps, livjæger

Året forinden havde korpset fået tildelt den karakteristiske polsk inspirerede hovedbeklædning, czapka'en. Den var af sort læder med grøn kokarde, bredt grønt hattebånd, som næsten dækkedes af en opklappet sort nakkebeskyttelse, rund grøn fjer (pompon) og grøn fangsnor. Korpset bestod af fire kompagnier à 100 mand – alle sønner af det københavnske borgerskab. Johannes Senn (1778-1861) har malet studenter og kongelige livjægere, som de så ud i 1807, Københavns Bymuseum.

180 mm figur af egen produktion, Jørgen Biering

2 Kongens Livjægerkorps, officer og overjæger (underofficer)

Efter korpset havde udvist stor tapperhed i 1807, blev det bestemt, at det fremover skulle rangere som en enhed i Hæren og ikke som tidligere i Landeværnet. Det var en meget fornem hæder for et frivilligt krops. At det var en særdeles hårdtslående enhed, forstår man på samtidige engelske officerer, som mente, at alt mandskabet måtte bestå af officerer, så professionelt, som det kæmpede.

54 mm figurer produceret af Gert Strande Sørensen, E. Hald

3 Den Kongl. Livgarde til Hest

Hærens fornemste regiment bestod af to eskadroner på til sammen 148 mand. Under belejringen i 1807 udførte enheden vagt-, ordonnans- og patruljetjeneste, og den indgik med den ene eskadron i den styrke, der den 20. august gennemførte et udfald fra København. Udfaldet blev understøttet af danske kanonbåde og havde til formål at neutralisere et britisk batteri ved Svanemøllen. Men forsøget mislykkedes. Livgarderen til Hest var bevæbnet med dragonpallask M 1785, en rytterkarabin og to rytterpistoler. Opstillingen viser mandskab fra begge eskadroner - liveskadronen med livestandarten og røde toppe på fjerene – og 2. eskadron med blå toppe på fjerene, hertil paukeslager og to trompetere.

54 mm figurer af egen produktion, John Winther Hansen

2

3

4 Sjællandske Rytter Regiment
Som de øvrige rytterregimenter bestod enheden af fire eskadroner med en samlet styrke på 664 mand. Denne type rytteri skulle kunne kæmpe til hest, og dets klassiske kampform var det massive kavaleriangreb i tæt sluttet linie, startende i trav, over karriere og afsluttende i galop. Ligesom i infanteriet bar mandskabet den sorte runde hat med opklappet skygge og med hvid fjer og krampe på venstre side af hatten. Fangsnoren var gul/rød med to kvaster, og på forsiden af hatten var anbragt et rhombeformet messingskilt med initialerne R.R. for Rytter Regiment. Bevæbningen var rytterpallask M 1797, karabin og to rytterpistoler. Flankørerne var bevæbnet med riflet dragonkarabin M 1798.
54 mm Ole Høyer figur, hest fra Historex, E. Hald.

5 Svanemøllen 20. august
To hestgardere og en livjæger.
54 mm konverterede Historex figurer, John Sjöberg

6 Danske Livregiment til Fods, Grenaderkompagniet
Som alle danske linieinfanteriregimenter bestod regimentet af to bataljoner med hver fem kompagnier, hvoraf de fire var musketerkompagnier. Første bataljon talte tillige et grenaderkompagni og Anden bataljon et jægerkompagni – begge elitekompagnier. Det danske infanteri var siden 1789 organiseret i brigader à to regimenter, begge med samme kendingsfarve på krave, rabatter og ærmeopslag. For at kende regimenterne i hver brigade fra hinanden, bar det ene hvid kantning, det andet ingen kantning. Danske og Norske Livregiment dannede sammen en brigade, der begge havde strågul som kendingsfarve. Forskellen mellem de to var, at Norske Livregiment havde hvid kantning og Danske Livregiment ingen. Norske Livregiment til Fods havde desuden sorte skulderklapper som minde om dets stamregiment, Studenterkorpset, senere Kronprinsens Regiment, fra Københavns belejring 1658.
Grenaderer fik fra 1803 bjørneskindshue med messingskilt og var bevæbnet med hærens standardmusket M 1774 eller senere.
54 mm figurer af egen produktion, Hans Chr. Wolter

7 Danske Livregiment til Fods
Opstillingen viser en officer, en fanebærer, der bærer den gule fane med blå kant om Danmarks våben og røde flammetunger, en trommeslager, syv musketerer og en underofficer. Regimentet var garnisoneret på Sølvgade Kaserne i København. Det deltog i flere udfald fra København: ved Svanemøllen den 20. august, ved Blågård den 25. august og ved Classens Have den 26. og 31. august. De to bataljoner led et samlet tab på 11 døde og 55 sårede.
54 mm Ole Høyer figurer, John Winther Hansen

8 Danske Livregiment til Fods, "Der mangler en knap!"
En officer til hest der inspicerer to jægere. Regimentet havde hvide metalknapper og det er sådan en, den ene jæger nu må se at få syet på. Regimenternes jægerkompagnier bestod af skarpskytter uddannet i åbne kampformationer. Under kamp blev jægerne typisk sendt frem i skyttekæder foran linieopstillingen, dels for at beskytte hovedstyrken mod modstanderens skyttekæder og dels for at skabe uorden i modstanderens geledder ved at beskyde især officerer og befalingsmænd. Regimentsjægerne var således elitetropper og man udtog oftest små og kvikke folk til tjenesten.
54 mm Ole Høyer figurer, John Winther Hansen

9 Norske Livregiment til Fods
Opstillingen viser en officer, en fanebærer med en tilpasset grenaderfane - altså ingen egen regimentsfane, en trommeslager, syv musketerer og en underofficer. I København havde enheden en bataljon, som deltog i de samme udfald som Danske Livregiment til Fods. Regimentet var specielt hvad faner angik, idet det havde både en gul og en sort fane - begge med gul kant om den norske løve og med hvide flammetunger. Den sorte fane blev indført 1802 til minde om perioden, hvor det var Kronprinsens Regiment samt til minde om regimentets stamenhed, Studenterkorpset fra 1658, som var klædt i sort og bar sorte faner.
54 mm Ole Høyer figurer,
John Winther Hansen

10 Marineregimentet
Enhedens fire bataljoner var stationeret bag Københavns volde for at forhindre desertion. Mandskabet blev brugt til vagttjeneste bl.a. i Kastellet. Marineregimentet var formeret af de tiloversblevne hvervede soldater fra alle regimenter, da hæren fra 1803 gik over til kun at anvende nationalt udskrevet mandskab.
Generalhvervekommissionen fortsatte med at hverve for regimentet fra 1803 til 1809. Enheden blev på grund af dets talrige landsknægttyper aldrig velfungerende, og i løbet af krigen 1807 deserterede mere end 1.000 mand. Under og efter Københavns

belejring blev en del af desertørerne fanget og henrettet på Amager Fælled og i Kastellet.
54 mm Ole Høyer figurer, John Winther Hansen

11 Generalmajor H.E. von Peymans stab i 1807

Opstillingen viser en stab med fem officerer af hæren og to søofficerer, samt en ordonnans. I bagerste række ses fra venstre en feltjæger som ordonnans og fra Den Kongl. Livgarde til Hest, en premierløjnant i vagtuniform med gul collet og casque (hjelm). Foran disse fra venstre en major fra Kongens Regiment, en søofficer, en husarritmester i sin dagliguniform, en såkaldt løbekjole. Herefter en ritmester fra Den Kongelige Livgarde til Hest i rød dagliguniform, en premierløjnant fra 3. Jyske Infanteriregiment og til slut en søofficerer i blå uniform. Fælles for alle, der tjente i Generalstaben, var deres røde fjer i hovedbeklædningen.
54 mm figurer af egen produktion, John Winther Hansen

12 Den Kongl. Livgarde til Fods

Livgarden forestod, den gang som nu, vagten ved de kongelige slotte. Her ses en afdeling med både en af de broderede hvide gallafaner og med de to almindelige vagtfaner. Gardens jægerkompagni deltog i udfaldet i Classens Have.
54 mm konverterede Historex-figurer, John Winther Hansen

13 Det Sjællandske Landeværn

Under kampen ved Køge den 29. august blev to officerer og 150 mand fra Landeværnet dræbt. Hensigten med Landeværnet var, at tidligere soldater med en tjenestetid på seks til otte år bag sig skulle indgå i forsvaret af deres hjemprovins, uden at de dog skulle genindtræde i den regulære hær.
54 mm figur af egen produktion, Chr. Lygum

14 Landeværnssoldaten

I uniformsmæssig henseende skelnede man Landeværnet fra hærens enheder ved landeværnsmændenes røde kjoler uden rabatter. Krave og ærmeopslag var lyseblå. Lærredsbukserne burde være hvide med tilhørende lange gråhvide sejldugsgamacher og sko – eller træsko. I de sorte runde hatte bar mandskabet grønne fjer. Som et yderligere særkende førtes sort og ikke hvidt lædertøj med messingspænder.
54 mm figurer af egen produktion, Chr. Lygum

15 København sk politibetjent

I 1807 fandtes kun ca. 80 politibetjente i Det Københavnske Politi. De var uddannet til at opfatte deres opgave nærmest som en straffende myndighed. Loven skulle overholdes, og derfor var hver betjent udstyret med en svær spanskrørsstok, som blev brugt flittigt.
54 mm Ole Høyer figur, John Winther Hansen

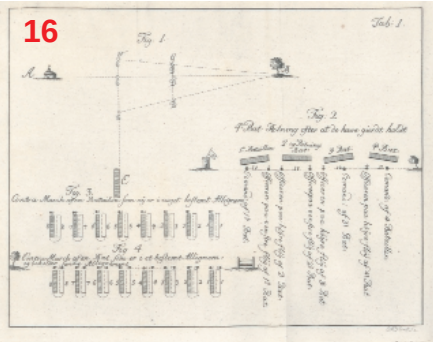

16 Exercerreglementet 1787 - Dansk taktik

Den 29. august om morgenen gav Generalmajor Castenschiold ordre til dansk fremrykning mod General Arthur Wellesleys position syd for Skensved Å. Den danske deployering udførtes mod nord med 7. og 8. Bataljoner af Søndre Sjællandske Landeværnsregiment (begge lollandske) understøttet af 1 eskadron landeværnsryttere og af to 6 pds. kanoner.
I princippet ville infanteriet opmarchere som vist på Tab.1 i Exercerreglementet 1787 i to geledder. Skridtene har næppe været så muntre, som reglementet foreskrev, da den beskedne dækning, som terrænet gav, ikke ydede megen beskyttelse. At den udmattede 9. Bataljon (falstersk) sluttede sig til, gjorde ingen forskel. Første del af den danske retræte blev panikagtig - efter mødet med fire regulære liniebataljoner fra henholdsvis 92nd, 43rd, 52nd og 95th Regiments of Foot, to eskadroner af 3rd Regiment of Hussars, King's German Legion samt Horse Artillery, King's German Legion.
Privateje

17 Dansk musketersabel M 1756

Dette sidevåben indgik i bevæbningen af det danske linieinfanteri. Messingfæstet har snoede riller i grebet, hjerteformet parerplade, håndbøjlen er tappet ind i knappen, og på kvartssiden er der en tombøjle. Klingen er enægget med Frederik 5s kronede navneciffer samt årstallet 1758. Våbnets fulde længde er 75 cm. Landeværnsenhederne var desuden udstyret med Landeværnsgevær M

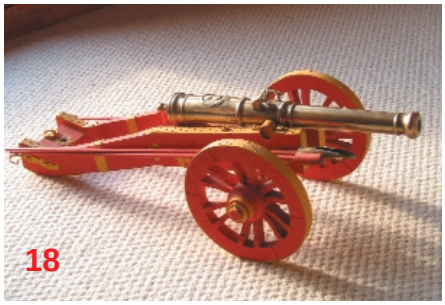

1801, som med påsat bajonet havde en længde på 144 cm.
Privateje

18 Dansk fæstningsartilleri

Som i andre danske og norske fæstninger anvendtes i Kastellet i København blandt andet skytssystem 1766 (Karl af Hessen), 12 pds. kanon i voldlavet, der præsterede en middel skudvidde på 1.235 m. Mod søsiden var seks stykker opstillet og i bastionerne mod landsiden 12 stykker. I alt var fæstningen bestykket med 82 kanoner, 22 morterer og 12 haubitser. Det britiske belejringsskyts var det danske overlegent.
Model i størrelse 1:10, Privateje

19 Dansk kanonjolle

Fartøjet havde havde 18 årer og en besætning på 24 mand. I forstavnen en 1 pd falkonet og i agterstavnen en 24 pds. støbejernskanon af skytssystem 1804 (Høyer). Af hensyn til balancen kunne kanonen ikke anbringes helt agterude i det lille far-

tøj, så man udformede agterdelen af jollen som en slags lukket ponton. I alt blev der under krigen bygget 69 kanonjoller og 157 stk. af den noget større kanonchalup, der var bestykket med én kanon for og én agter.
Model i størrelse 1 : 32 af egen produktion, Niels Eric Boesgaard

19

20 Fra et britisk belejringsbatteri foran København.

Dioramaet viser en scene fra belejringsbatteriet i sandgraven, hvor nu Johanneskirken står ved Sankt Hans Torv (Belejringsbatteri IX). De britiske belejringsbatterier var alle godt gemt bag buske og gærder, og her - hvor bestykningen var krumbaneskyts - endda nede i et hul. Batteriet havde fire stk. 13 tommers morterer, og kuglerne kunne række ned til Kongens Nytorv. Byen var belejret af tre divisioner, der som belejringsskyts hver havde et batteri 13 tommers og to batterier 10 tommers morterer, foruden et raketbatteri - et nyt våben. Dertil kom batterier med 24 pds. kanoner, der skulle skyde brecher i voldene ved et stormangreb, men de kom ikke i brug. Københavns volde var gamle og forsømte, og Generalmajor Peymann havde beordret 12 pds. kanoner op på voldene, fordi de var hurtigere at lade end tungere skyts, hvilket var godt mod et stormangreb, men kanonerne kunne ikke række ud til de tunge belejringsbatterier.
54 mm Stadden figurer,
Don Johansen

22

21 9 pd engelsk artilleri

Engelsk standardkanon af bloklavettypen, som blev benyttet under napoleonskrigene af englænderne og mange af deres allierede. Kanonerne blev normalt trukket af seks heste, idet kanon med prodsning og ammunition vejede mere end to tons.
54 mm Historex model,
John Winther Hansen

22 King's German Legion, 3rd Regiment of Hussars (Light Dragoons), officer

Kings German Legion (ofte blot benævnt KGL) var et korps af hannoveranere i britisk tjeneste. Den engelske konge Georg III var samtidig kurfyste af Hannover, som blev besat af franskmændene 1803. Korpset var en lille hær for sig med alle våbenarter, uniformeret og udrustet på samme vis som de britiske tropper. Efter at have deltaget ved København, kæmpede KGL tappert i Spanien og deltog også ved Waterloo.
54 mm Stadden figur,
Don Johansen

23 7th Regiment of Foot (Royal Fusiliers). En tømmermand og en grenader

Tømmermænd og grenaderer var i alle hære regimenternes elite, som gik i spidsen ved angreb, på march og ved parader. Tømmermændene skulle rydde hindringer af vejen. March gik i bedste fald ad elendige veje, men lige så ofte gennem terræn, hvor der måtte gøres plads for de efterfølgende kolonner. Typisk var tømmermænd de eneste, der den gang måtte - og skulle - bære fuldskæg. Grenadererne var udtaget blandt regimentets højeste. Betegnelsen havde de fra 100 år tidligere, hvor de specielt kæmpede i åben kamp med håndgranater. Det gjorde de ikke mere i 1807.
54 mm Stadden figurer,
Don Johansen

23

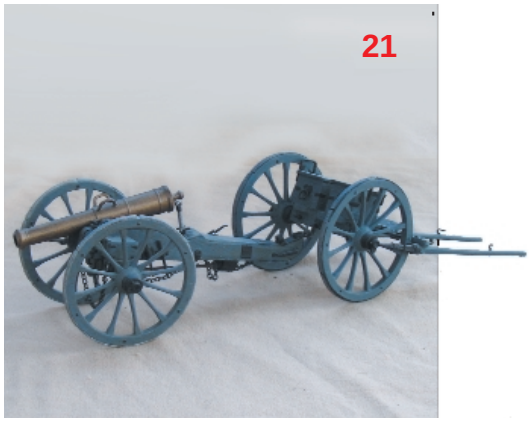
21

24 92nd Regiment of Foot, 1st Battalion, officer

Officer fra et af de berømte skotske højlandsregimenter, som er specielt kendelige på hovedbeklædninger med isatte strudsefjer. Den slags pynt blev dog ikke båret til daglig. Officerer gik normalt i lange benklæder og optrådte kun ved festlige lejligheder i kilt.

90 mm Hinchcliffe figur,
Claus Allan Anderson

25 92nd Regiment of Foot, 1st Battalion, tambour fra Grenaderkompagniet

Tambouren har uniformsjakke i "omvendt" farve, dvs. i regimentsfarven. Det var almindeligt i mange hære at uniformere spillemænd og musikere i afvigende farver. At han - skønt skotte - er udstyret med tromme er korrekt. Trommer var den tids signalmidler. Sækkepiper derimod, som de skotske regimenter selvfølgelig også medbragte på slagmarkerne, var uautoriserede instrumenter, som regimentets officerer selv betalte for.

90 mm Tradition figur,
Henning Bjerg Karstensen

26 95th Regiment of Foot, officer

De engelske jægerregimenter, såkaldte Rifle Regiments, var specialstyrker, som var i stand til at kæmpe i åbne formationer, i modsætning til det almindelige infanteri, som kæmpede på linie eller i kolonner under stram kommando. Typisk er de klædt i mørkegrønt, og officeren bærer snorebesat pels, som var han husar, en soldatertype, der også uddannedes til enkeltmandskamp og hurtighed.

54 mm Hunton Hunt figur,
Don Johansen

27 95th Regiment of Foot, 1st Batallion, menig

De menige var bevæbnet med rifler, et våben der nok var besværligere at lade, men som var langt mere træfsikkert end infanteriets geværer, de såkaldte "Brown Bess", en hundredårig model på dette tidspunkt. Med sådanne glatløbede geværer var det mere held end dygtighed, hvis man ramte, idet de ikke havde sigtekorn. Derfor afgav det almindelige infanteri altid ild i salver, medens riffelskytterne skød, når de havde et mål på sigtekornet. Regimentet deltog ved Køge.

90 mm Poste Militaire figur,
E. Hald

28 Royal Horse Artillery, artillerist

Ridende artilleri var et forholdsvis nyt våben, som først rigtig kom i anvendelse på de europæiske slagmarker under napoleonskrigene. Før den tid var artilleriet så tungt og klodset, at når det først var placeret, var det svært at skifte opstilling. Som den elite det var, er enheden uniformeret husaragtigt. Hjelmen er en såkaldt casque, en forældet, men køn hovedbeklædning fra dette lette rytteri.

54 mm Historex figur,
John Winther Hansen

29 **Royal Horse Artillery, officer**
Officeren er endnu mere husaragtigt klædt end artilleristen, da han bærer trøje (dolman) tæt besat med guldsnore. Ved festlige lejligheder og under parade bar officerer tillige en guldsnorebesat pels løst hængende over venstre skulder - ganske som husarer.
54 mm Historex figur, John Winther Hansen

30 **Efter udfaldet mod Vibenshus**
Under udfaldet den 17. august blev britiske forposter fordrevet fra Store og Lille Vibenshus af blandt andre Kongens Livjægerkorps. Det danske angreb var en koordineret indsats af landstyrker og kanonbåde, der fra Kalkbrænderibugten beskød belejringsstyrkerne. Her ses to menige fra Kronprinsens Livkorps og en livjæger studere forskellig britisk udrustning, bla. en erobret såkaldt stovepipe chakot.
54 mm konverterede Historex figurer, Svend Nielsen

31 **Oprydning i Lille Købmagergade efter Københavns bombardement**
En brandmajor overvåger, at tre mænd vælter en gavl i et af de udbrændte huse i Lille Købmagergade. Postbudet prøver at finde brevets adresse i ruinerne, mens skomageren glæder sig over at have reddet en flaske brændevin ud af de sørgelige rester af sit hus. På fortovet ses en ueksploderet engelsk bombe, en af brandkorpsets ødelagte vandtønder og mellem ruinerne en af de congrevske raketter. Inspiration er hentet i J. P. Møllers og C. W. Eckersbergs maleri "Det ruinerede København" fra 1808 samt fra G. L. Lahdes stik "Klædedragter i Kjøbenhavn" fra 1806-1808.
54 mm konverterede Historex figurer , Svend Nielsen

32 **Familiepistolerne**
Den 14-årige Frits Hammer ses her sammen med sin fader, kro-

værten fra Asminderød Kro. Den engelske general Baird forærer den unge skarpskytte sine egne sølvbeslåede pistoler som "præmie" for at have såret generalen under udfaldet i Classens Have. I baggrunden et plankeværk med et gennemskudt hjerter es. Da generalen ikke rigtig ville tro, at en så ung knægt kunne skyde så godt, blev der afholdt en prøve.
Den unge Frits beviste sine evner som skarpskytte ved at ramme spillekortet hjerter es - lige gennem esset - på 200 skridts afstand.
54 mm konverterede Historex figurer, Svend Nielsen

33 Udfaldet i Classens Have
Dioramaet er inspireret af C.W. Eckersbergs kendte tegning. Kongens Livjægerkorps rykker frem i spredt orden gennem Classens Have fulgt af tømmermænd og brandfolk. Opgaven var at fælde træerne og brænde bygningerne af, så kanonerne på Kastellets vold havde frit skud mod briterne. Til højre rykker Norske Livregiment til Fods frem.
At bemale flade figurer er en kunst for sig, ligeså dioramabygning med flade figurer. Hvor mange forskellige typer flade figurer der findes i dag vides ikke, men man anslår omkring 300.000.
30 mm fladfigurer graveret af professor G.W. Rössner, Christian Raun

34 Det brændende København set fra de engelske belejringsbatterier
Dioramaet viser bombardamentet på København set fra englændernes side, og figurerne er legetøjsfigurer af plastik fra 1950- og 1960erne, bemalet så de passer til begivenheden.
Britains- og Reislerfigurer, Finn Thorsen Hansen.

35 G.W. Rössners 30 mm fladfigurer
Som baggrund er benyttet C.W. Eckersbergs tegning "Udfaldet i Classens Have".
Figurerne forestiller danske tropper 1804-1808. Der findes i serien stab, officerer, musketerer, grenaderer, jægere, ridende artilleri, rytterregimenter og lette dragoner. Figurerne sælges af Selskabet, som har et mindre restparti.
30 mm fladfigurer graveret af professor G.W. Rössner, Finn Thorsen Hansen

36 Hvor godtfolk er…
Seks danske soldater mødes efter kampen i en kro. Nogle er glade - andre trætte.
54 mm konverterede Historex figurer, John Sjöberg

37 Krigsspilsfigurer fra napoleonsperioden
Krigsspil er en simuleret krig i miniaturestørrelse efter regler, der er tilpasset den enkelte periode og et bestemt militært niveau. Det kan betragtes som en slags skak, blot med flere brikker, som kan repræsentere alt fra en enkelt mand til f.eks. en brigade.
Krigsspilsfigurer findes i alle størrelser, men det er mest almindeligt at benytte 15 mm - 25 mm, idet større figurer kræver mere plads. Skydninger, held og uheld afgøres ved terningekast.
For mange er det at bemale figurerne så nøjagtigt som muligt en lige så stor del af fornøjelsen som det at spille.
15 mm krigsspilsfigurer, 92nd Regiment of Foot, 1st Battalion, Martin Davidsen

Guide til
Københavns bombardement

Af Lars Lindeberg
Kort: Christian Würgler Hansen

Mød historien, hvor den har efterladt sig spor, og hvor de dramatiske begivenheder udspillede sig under Københavns belejring og bombardement 1807.

Englænderne var 16. august kl. 4 om morgenen gået i land i Vedbæk på stranden nord for havnen, hvor vanddybden er tilstrækkelig til, at store skibe kan komme tæt på kysten. Flåden, der landsatte tropperne, stod under kommando af admiral James Gambier, mens ekspeditionskorpset, som talte ca. 26.000 mand, kommanderedes af general William Schaw Catchart.

Landgangen skete samtidig på tre "strande" eller afsnit på kysten: Rød, blå og hvid. Landgangsbådene førte tilsvarende farve i deres vimpler.

Englænderne mødte ingen modstand på vej mod København, bortset fra "Narrefortet" på Skodsborg Bakke. Her lå et barokhaveanlæg fra 1764 med skilderhuse, kanoner og soldater i træ.
Englænderne troede, det var et rigtigt fort og nedkæmpede det efter alle krigskunstens regler.

21. august landsattes yderligere ca. 5.000 mand ved Brøndby Strand, hvorefter den danske hovedstad kunne omringes, og belejringen kunne begynde.

1 Kastellet var i kamp under englændernes belejring. Kanonerne på især Prinsens Bastion tordnede mod fjendens belejringsarbejder ved Øresundskysten, hvor englænderne havde opkastet et batteri med svært skyts ved Svanemøllen.
Kastellet samvirkede under disse kampe med de danske kanonbåde, som ude i Sundet havde held til at holde den engelske flåde på respektfuld afstand. Kastellet var bestykket med i alt 113 stykker skyts. 45 kanoner og 13 morterer kunne sættes ind mod søsiden, 33 kanoner og 22 morterer kunne virke mod land. Bag voldene stod desuden et feltbatteri på 8 trepunds kanoner.

Kastellets besætning bestod af en bataljon af det hvervede Marineregiment, senere forstærket med en rekrutbataljon.

24. august begyndte de første fjendtlige bomber at falde i Kastellet. Én faldt på kirkepladsen, hvor flere hundrede soldater havde lejret sig for at spise frokost. Ingen kom til skade, og alle var enige om, at de engelske bomber måtte være ufarlige. Københavnerne skulle snart belæres om noget andet.

Indtil den 29. august var Kastellets Kommandantgård hovedkvarter for Københavns 72 år gamle kommandant, generalmajor Ernst Peymann. 30. august ved middagstid blev hovedkvarteret forlagt til Raus Hotel på Kongens Nytorv, hvor Hotel d'Angleterre står i dag.

Københavns forsvarsstyrke talte i alt ca. 6.300 linietropper, 2.500 landeværnssoldater og 5.000 borgere og studenter organiseret i forskellige korps.

Under belejringen foretog danskerne flere udfald. 17. august mod engelske forposter ved Store og Lille Vibenshus, 20. august mod et engelsk batteri ved Svanemøllen, 25. august mod batterier ved Blågård og 26. og 31. august mod Classens Have for at drive englænderne tilbage. De sidste udfald udgik fra Norgesporten i Kastellet.

Generalmajor Peymann blev såret i foden under det sidste udfald mod Classens Have. Til lægen, der forbandt ham, sagde han: *"Åh, det er ingenting, hér burde*

De britiske belejringsstyrkers placering uden for København

kuglen have truffet." Og så pegede han på sit bryst. Generalen følte sig tynget af sit ansvar, og han har indset det håbløse i byens situation.

Under kampen lykkedes det en kun 14-årig herregårdsskytte, Frits Abel Hammer, at ramme den engelske general Baird og såre ham i armen. Efter kapitulationen forærede englænderen den unge mand et par pistoler som påskønnelse af hans skydefærdighed.

Efter Københavns kapitulation den 7. september besatte englænderne Kastellet, og den engelske general Cathcart opslog sit hovedkvarter i Kommandantgården. Englænderne havde lovet at aflevere fæstningsværket seks uger efter "i den tilstand, hvori det befindes, når vi besætter samme". Men trods alle aftaler sønderhuggede englænderne alt fast inventar i Kastelskirken, brød gulvet op, stjal alterlysene og tog de løse kirkestole med ombord på skibene som "krigsbytte".

2 **Classens Have.** Gennem en port mellem de to opgange i en stor rødstensejendom, Ved Classens Have, Classensgade 58 og 60, er der adgang til den endnu bevarede lille stump af haven, hvor de to udfald mod den engelske belejringshær fandt sted 26. og 31. august. Formålet med udfaldet var at nedrive bygningerne i haven og fælde træerne, så Kastellets kanoner kunne få frit skud mod fjenden. I det sidste – og største - udfald deltog i alt 2.200 mand, inklusive 50 brandfolk og 50 af Holmens tømmermænd.

Det var godsejer og industrimand, Generalmajor J. F. Classen, der lagde (efter)navn til haven. Han oprettede og drev bl.a. kanonstøberi og krudtværk i Frederiksværk. Han ejede den parklignende have med bl.a. landstedet Justineborg.

Da man 1924 udgravede grunden til ejendommen Ved Classens Have, fandt man skeletter af faldne englændere, der var blevet begravet her i 1807 på et sted, hvor der også havde ligget en gammel pestkirkegård.

Forfatteren Carsten Hauch deltog i udfaldet i Classens Have. Han fortæller:
"Vi rykkede ud i største stilhed om morgenen ved daggry. Skydningen begyndte på venstre fløj. Jeg hørte en uendelig piben af kuglerne, når de slog ned i græsset. To livjægere blev såret i nærheden af mig. Kort efter, sagde man, at fjenden kørte kanoner op, og ved samme tid lød signalet til at retirere. Vi trak os tilbage bag en linie af infanteri, der åbnede sine rækker for os. Efter en hurtig tilbagemarch fandt vi endelig beskyttelse bag vor fæstningsvolde. Da jeg siden gik hjem, blev jeg standset af flere mennesker, der ville vide besked om kampens resultater. Jeg kunne intet sige derom, thi jeg vidste kun, hvad der var foregået i min nærhed – og næppe det en gang, thi krudtrøgen hindrede mig til dels i at se det. I aviserne fortaltes der, at vi havde kæmpet med stor tapperhed."

3 **Livjægergade** på Østerbro har fået navn efter Livjægerkorpset, som gjorde sig fordelagtigt bemærket under begge udfald i Classens Have.

4 **Holsteinsgade 9** på Østerbro har over porten mindeplade om Livjægernes deltagelse i udfaldet i Classens Have. Pladen er flankeret af to indmurede kanonkugler fra kampen.
Gaden har navn efter chefen for de frivillige korps, Livjægerne og Herregårdsskytterne, major Frederik Conrad Holstein.

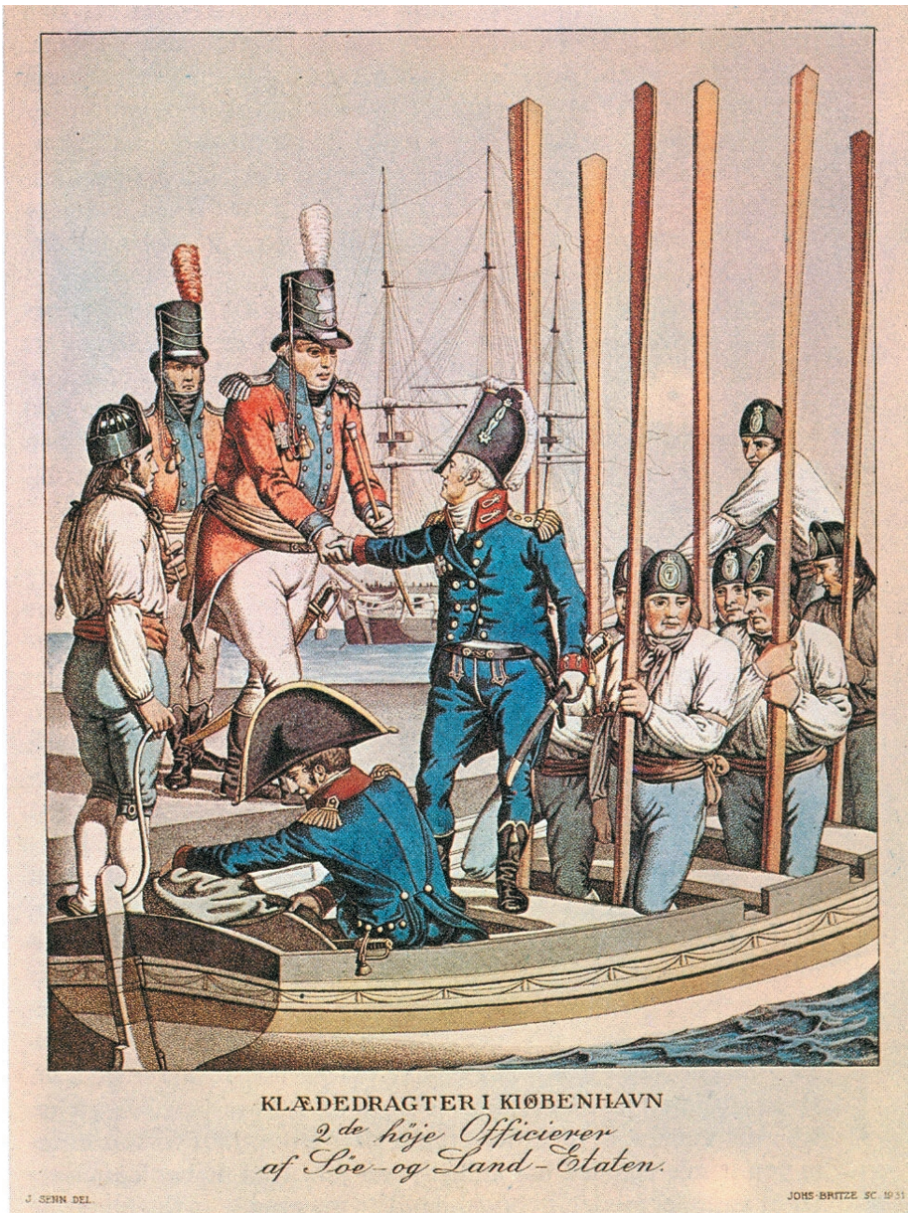

Københavns kommandant General Ernst Peymann tager afsked med Kommandør Steen Bille, der stod for søforsvaret.
C.W. Eckersberg

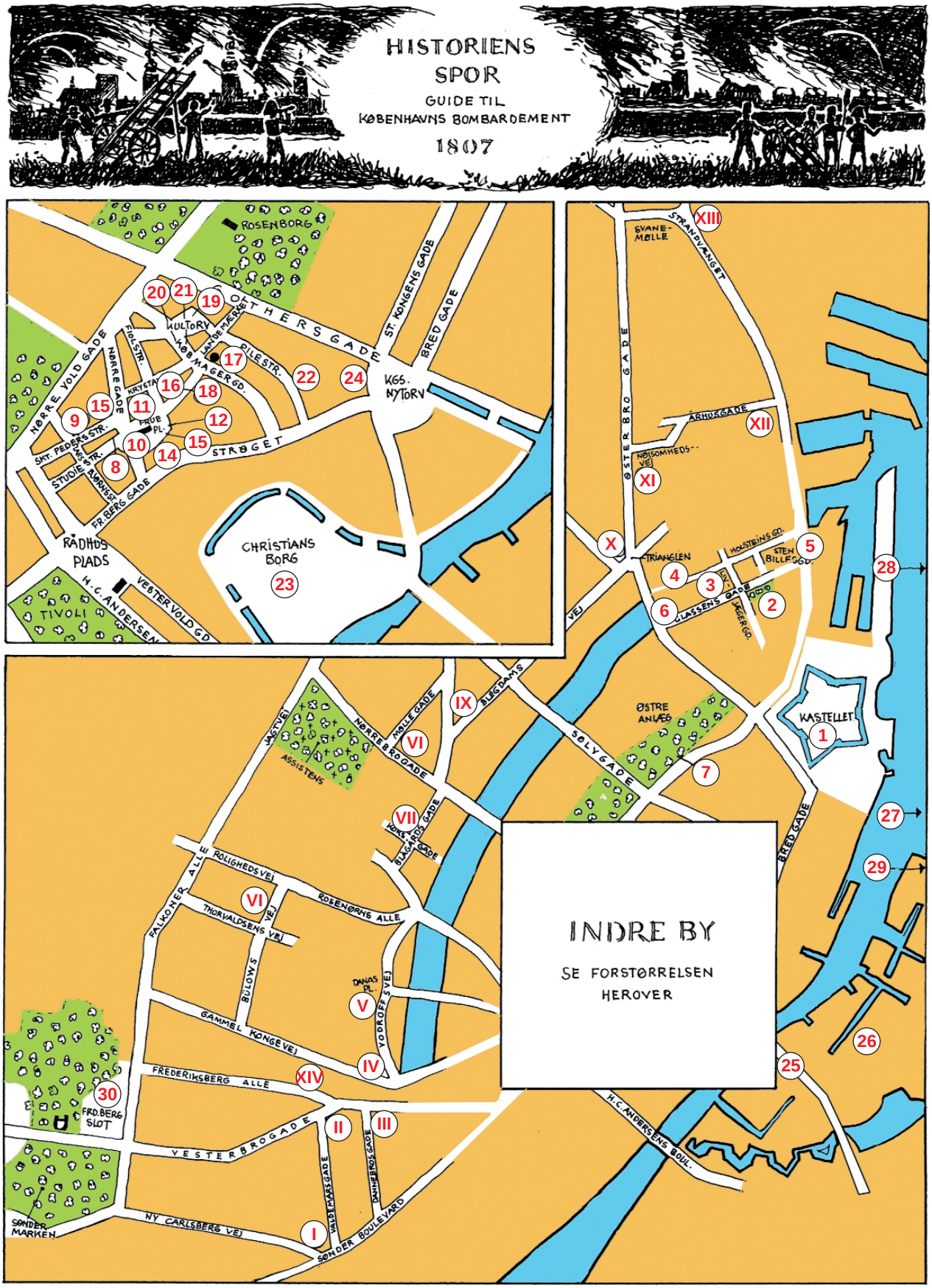
HISTORIENS
SPOR
GUIDE TIL
KØBENHAVNS BOMBARDEMENT
1807
ROSENBORG
OLUFSVEJ
ST. KONGENS GADE
BRED GADE
KGS. NYTORV
STRØGET
CHRISTIANS BORG
RÅDHUS PLADS
TIVOLI
H.C. ANDERSEN
VESTERVOLD GD.
NØRRE VOLD GADE
NØRRE GADE
FR. BERG GADE
STUDIE STR.
SKT. PEDERS STR.
FIOLSTR.
KRYSTAL
FRUE PL.
HULTORV
KØBMAGERGD.
PILESTR.
SVANEMØLLE
STRANDVANGET
ØSTERBRO GADE
ÅRHUSGADE
NØISOMHEDS VEJ
TRIANGLEN
HOLSTEINS GD.
STEN BILLEDGD.
CLASSENS GADE
JÆGERGD.
KASTELLET
ØSTRE ANLÆG
SØLYGADE
BLEGDAMS VEJ
MØLLE GADE
NØRREBROGADE
JAGTVEJ
ASSISTENS
VOERGÅRDS GADE
BLÅGÅRDS GADE
ROLIGHEDSVEJ
THORVALDSENS VEJ
KØBENHAVNS ALLE
FALKONER ALLE
BULOWS VEJ
DANNEBROGSPL.
VODROFFSVEJ
GAMMEL KONGEVEJ
FREDERIKSBERG ALLE
FRDBERG SLOT
VESTERBROGADE
VALDEMARSGADE
DANNEBROGSGADE
SØNDER BOULEVARD
NY CARLSBERG VEJ
SØNDER MARKEN
H.C. ANDERSENS BOUL.
INDRE BY
SE FORSTØRRELSEN
HEROVER

Udsnit af C.W.Eckersbergs "Udfaldet i Classens Have"

5 Steen Billes Gade på Østerbro opkaldt efter kommandør Steen Andersen Bille, der var chef for Københavns søforsvar 1807.

6 Hjørnet af Østerbrogade og Classensgade. Her lå "Det hvide hus", og det var ud for det, at de danske udsendinge mødte englænderne til kapitulationsforhandlinger søndag 6. september.

7 Peuchlers bastion i Østre Anlæg giver – selv om den bagtil er afgravet for at give plads til banegraven - et godt indtryk af Københavns befæstningsværker, og denne del af volden var i ilden under englændernes belejring af byen 1807. Bastionen har navn efter den hollandske officer Eustachius Peuchler, der ledede forsvaret af denne voldstrækning under svenskernes storm på København 1659. Bastionen viser stadig rester af brystværnet, og den er foran forsynet med en lav vold, en såkaldt faussebrai, hvorfra man kunne skyde over den ligeledes bevarede voldgrav og mod den dækkede vej og glaciset, som anes på den anden side af graven.
Bastionen var under bombardementet besat af en landeværnsbataljon og Studenterkorpset.
Det bedste indtryk af hovedstadens fæstningsværker 1807 får man på Christianshavns bevarede vold. Til gengæld var den var ikke i ilden under englændernes belejring

Københavns volde var i alt bestykket med 119 kanoner og 27 morterer, Christianshavns vold med 34 kanoner mod Amager og 84 kanoner og 13 morterer mod søsiden. Det sværeste skyts var 200-pds. morterer og 12-pds. kanoner. Mortererne kunne nå de fjerneste fjendtlige belejringsbatterier, men kanonerne kunne ikke.

Thomas Overskou fortæller om en søndagstur langs volden én af de første dage under englændernes belejring:
"Langsmed brystværnene stod infanteri, og i bastionerne lå artilleristerne lejrede om kanonerne, medens den såkaldte "anden afdeling" i små troppe eksercerede nedenfor og dannede det besynderligste karikaturmaleri, da disse sammenraspede femtenrigsdalerkarle, som de betitledes, fordi de fik 15 Rdlr. i håndpenge, kun havde armatur men ingen mundering…
Stabsofficerer, herregårdsskytter og sjællandske ryttere, som ordonnanser, galoperede under skrigen og skrålen frem og tilbage i største travlhed…
På mange steder havde hele kompagnier stillet geværerne i pyramider og lå gruppevis omkring brødkoner og brændevinsælgersker, mens kammerater fra andre våbenarter halvberusede spankede, syngende og støjende, arm i arm iblandt dem. Og udenom og mellem de bevæbnede med deres i solen skinnende våben myldrede det med mænd, fruentimmer og børn, som dels besøgte deres venner og bekendte, dels begabede dette til alle kanter udbredte nye og overordentlige røre. Alle var glade og lystige; trommernes hvirvlen og feltmusikkens lyd blandede sig med tusinders snakken, latter, skrigen og kommanderen og gjorde en bedøvende tummel."
Senere under belejringen blev det knap så gemytligt at stå i forreste linie. Johan Christian Drewsen, der gjorde tjeneste på volden, fortæller:
"Jeg så indvoldene vælte ud af en båre, som en bombe traf. Jeg så en bombe falde på en artillerist, der sov, og splitte ham således ad, at man kun på stængerne, som man stak ind under hans levninger, kunne bære ham bort."

En Kongelig Livjæger
Tegning af Johannes Senn

A De hårdest ramte bydele
Latinerkvarteret og gaderne inden for Nørreport blev hårdest ramt under Københavns bombardement, som ødelagde i alt 305 beboelseshuse og anrettede større eller mindre skader på et stort antal andre ejendomme. De mest medtagne gader var Skidentorvet ved Nørreport, Nørregade, Studiestræde, St. Peders Stræde, Skidenstræde (nuværende Krystalgade), Peder Hvitfeldts Stræde, Rosengården, Kultorvet, Tornebuskegade, Pustervig, Rosenborggade, Aabenraa, Store og Lille Kannikestræde, Gråbrødretorv, Fiolstræde, Skindergade, Købmagergade (nordligste del) og Landemærket.

Da Frue Kirkes spir natten mellem 4. og 5. september, "den rædsomste nat", styrtede brændende ned over kirken, udviklede der sig en såkaldt fladebrand med ildstorm. Det sker, når de varme luftstrømme over et centralt brandsted stiger til

Kanonkugler og mindeplader i Københavnske husfacader

vejrs, så der opstår undertryk. Derved suges flammerne fra omliggende brande ind mod centrum, idet alle de mellemliggende bygninger efterhånden antændes af ildstormen.

Sophie Thalbitzer gik en tur gennem de værst ødelagte kvarterer kort efter bombardementet: *"Om eftermiddagen førte min svoger os om blandt ruinerne. Min Gud, hvilket syn. Københavns ildebrand 1795 var intet derimod. Dengang stod dog murene. Her er ikke alene husene brændte, men murene sammenstyrtede, som om de havde været omvæltede af jordskælv. Gruset, som lå i gaderne, næsten en alen højt, var endnu så hedt, at jeg brændte mine fødder ved at gå derpå."*

Københavns Brandkorps var inden bombardementet blevet forstærket med ca. 500 håndværkere og andre frivillige til ca. 3.000 mand, fordelt på 12 kompagnier under ledelse af brandmajor Andreas Kirkerup.
De to første bombardementsnætter lykkedes det at slukke de fleste brande. Men efterhånden svigtede kræfterne, brandslukningsmateriellet blev ødelagt, gaderne var ufremkommelige på grund af nedfaldne murbrokker og det blev svært at skaffe vand, så den sidste nat mistede brandfolkene kontrollen over ildebrandene.
I alt dræbtes 13 brandmænd og 32 såredes, mens tabet blandt hjælperne ikke kendes.

Der er aldrig udarbejdet en officiel tabsliste over civile døde og sårede under bombardementet, men tallet er stort. I alt kostede belejringen 188 militære døde og 534 sårede. Englændernes tab blev opgivet til 56 dræbte og 177 sårede, men det virkelige tal er snarere omkring 600.
Genopbygningen af de ødelagte kvarterer tog tid, og det, der blev bygget, var ofte af dårlig kvalitet. For at spare på byggeomkostninger anvendte man ler i stedet for mørtel, murstensbrokker i stedet for nye sten, underdimensionerede bjælker i stedet for ordentligt træ – og det hele blev holdt sammen med jernkramper for ikke at brase sammen. Det gjorde et hus i Peter Hvitfeldts Stræde alligevel kort efter, at det var blevet opført.

En Borgerlig Brand Officer
Tegning af Johannes Senn

Kuglerne, der havde voldt så megen ødelæggelse, blev nu brugt som pynt og sat ind i murene som minde om bombardementsnætterne. Nogle af dem, som er placeret "tilfældigt", sidder måske, hvor de ramte.
Der er f. eks. kugler i Nørregade 11 i Bispegårdens port. Nørregade 13 over porten. Sankt Gertruds Stræde 6 over porten i ejendommen. Teglgårdsstræde 14 på facaden i 1. sals højde bag et nedløbsrør. Larsbjørnsstræde 7 A på baghuset i gården. Krystalgade 17 ved døren i baghuset i gården. Krokodillegade, Nyboder, ved døren. Gammelvagt 4, Nyboder, i gavlen. Dronningens Tværgade 63 på facaden. Livgardens kaserne, Øster Voldsgade, på facaden. Tornebuskegade 5, i kælderen til skønhedssalonen "Face Body".
Huset, som er fra 1727, var det eneste hus i denne gade, der stod efter bombardementet. Salonen holder åbent lørdag 1. september kl. 13-18, så interesserede kan se de to kugler. Kælderen, der til daglig er sort som kul, vil være oplyst.

8 **Noæ Ark** eller blot "Arken", Studiestræde 8. Ejendommen havde fået sit navn, fordi den rummede så mange mennesker, 32 familier i for- og baghus. Her boede Thomas Overskou, der som 9-årig oplevede Københavns bombardement og senere beskrev det i sine erindringer, *"Af mit liv og min tid"*. Den gamle lejekaserne blev reddet fra ødelæggelse af spækhøker Per Hansen og hans pige Margrethe. Mens de øvrige beboere flygtede, uskadeliggjorde de brandbomberne med vand og våde tæpper.
Forhuset tilhører i dag Københavns Universitet, baghuset er revet ned.

Her er lille Thomas' erindring om den første bombardementsnat:
"Det begyndte en smuk sommerdag at skumre. Jeg, min søster og nogle børn sad ude midt i gården og legede "præsten på prædikestolen"; ved posten stod en mand og en kone, der vred vasket tøj; værtens pige løb og gennede en lille hund ind, og en soldat var i færd med at pumpe sit geværløb rent. Alt var siden den dybeste, hyggeligste sommeraftensfred. Pludselig hørtes et par svære skud. "Nu begynder de," råbte alle; men da man ikke så følger af skuddene, blev de gamle roligt ved med deres gerning; kun vi børn gik efter min moders befaling ind i gangen. Næppe var vi imidlertid kommet vel derind, førend en bombe styrtede ned i forhuset, rev et fag vinduer ind til gården med sig, faldt ned ikke langt fra folkene ved posten og sprang i mange stykker, som tilligemed brostenene dansede om dem. De tog flugten, og en almindelig forfærdelse udbredte sig, thi nu blev den skrækkelige skyden uophørlig; de lysende bomber fløj i deres stødvise fart hvislende gennem luften; blussende brandrør krydsede hverandre og susede ned på alle sider. Huset, hvori vi boede, var indrettet til lutter små familier, og alene i baghuset var 16. De ilede alle ned ad trapperne og tyede sammen i gangen under jamren, gråd og høje klageskrig."

9 **"Sukkerhuset"**, Larsbjørnsstræde 9. Her lå det sukkerraffinaderi, hvor Thomas Overskous far arbejdede, og hvor hans kone og børn søgte tilflugt den første bombardementsnat. Huset kom uskadt gennem bombardementet og står endnu. Raffinaderiet var indrettet i sidehuset i baggården.

Thomas Overskou fortæller, at hans mor besluttede at forlade Arken, da der sprang en bombe i forhuset og sås ild bag et vindue:
"Nu er det tid at gå, børn," sagde hun rask. "Hold dig godt fast i mit forklæde, Thomas!" Derpå tog hun min broder, som var syg, på armen, og min søster ved den ene hånd, så op i luften om der ikke var nogen fare, råbte: "Nu gesvindt, børn! Tilbens!" og ilede med os over gården og ud på gaden. Her så det gyseligt ud. Mod hvilken ende af gaden vi vendte øjnene, var luften fuld af lysende bomber og flammende, congrevske raketter. Allerede ved det første hus måtte vi i porten søge ly, indtil de os nærmest truende var faldne eller gåede os over hovedet. Så kiggede vi ud og løb igen nogle skridt, indtil den overhængende fare atter tvang os til at flyve ind i en port eller gadedør. Efter således på den korte vej til Larsbjørnsstræde at have søgt beskærmelse mod lemlæstelse og død i fem-seks huse,

Bombardementet set fra englændernes stillinger. Niels Truslev

kom vi endelig en time efter, at vi gik fra "Arken" skælvende af angst og spænding, men med hele lemmer, hen til min fader."

Der er kun ca. 180 skridt fra "Arken" i Studiestræde til "Sukkerhuset" i Larsbjørnsstræde, og det varer normalt tre-fire minutter at tilbagelægge strækningen til fods.

Dagen efter beslutter Thomas' mor at søge yderligere sikkerhed på en bondegård i Sundby på Amager, hvorfra familien senere ser Frue Kirkes tårn falde brændende ned.
"Hvilket rædsomt forfærdende skue. Det var, som om luerne udgik fra det brændende tårn og strømmede fortærende til alle sider ud over den hele by. Og hvilken frygtelig lysning. Så vidt øjet kunne række lå alt omkring os i et skarpt, klart, rødligt skin, og vinduesruderne i alle de omkringliggende huse flimrede, som om ilden også rasede inden for dem."

10 **Vor Frue Kirke,** Nørregade 8. Englænderne sigtede efter kirkens tårn under bombardementet, og om morgenen 5. september satte en af Congreves raketter sig fast i spiret så højt oppe, at den var umulig at nå. Det 120 m høje spir, 15 m højere end vore dages Rådhustårn, brød i flammer og styrtede ned, så hele kirken blev ødelagt. Ydermurene fra den gamle, gotiske domkirke, og tårnet op til vægtergangen indgår i arkitekten C. F. Hansens nyklassiske genopbygning, der blev rejst på grunden 1811-29. I begyndelsen af 1900-tallet var der stemning for at forsyne C. F. Hansens tårn med en efterligning af det nedbrændte spir. Brygger Carl Jacobsen tilbød at bekoste opførelsen, men efter hans død blev planerne opgivet. Den kirkegård, som hidtil havde omgivet kirkegården, blev sløjfet 1807, og bl.a. anlagdes pladsen foran kirkens hovedindgang, Bispetorvet.

En anden lille dreng, Steen Bille, der boede i Bernstorffs palæ, Bredgade 52, så bombardementet og Frue Kirkes brand fra et loftsvindue, og han har senere som voksen fortalt om oplevelsen i *"Nogle Barndoms-Erindringer"*:
"Denne sidste nats rædsler mindes jeg grant: på at sove var ikke at tænke hverken for voksne eller børn, hele himlen stod i lue, alle vegne, hvor vi så rundt, hvirvlede flammer i vejret, og gennem den tykke luft, som var opfyldt med regn, kom lyn på lyn og knald i knald af raketter og bomber.

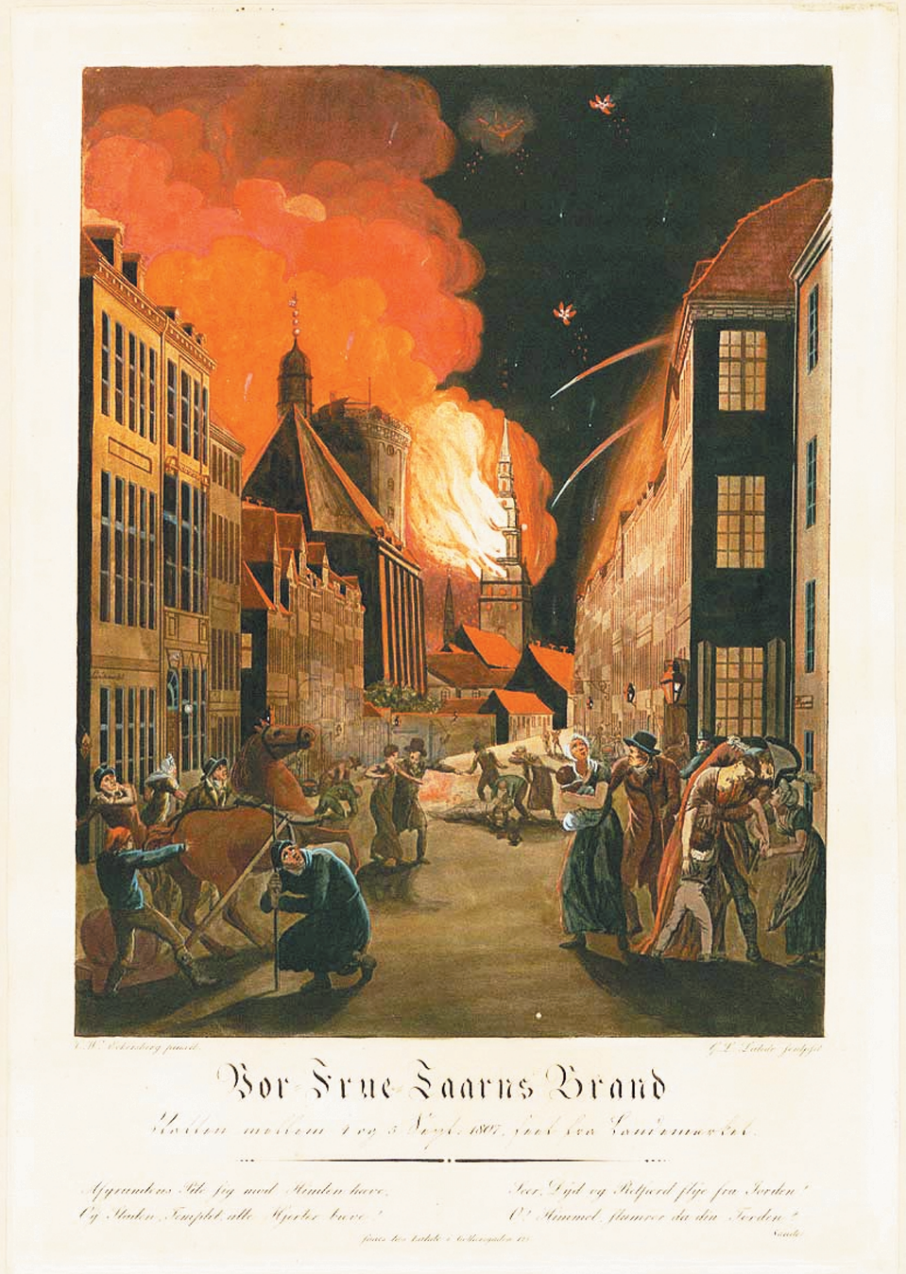

Landemærket under bombardementet. C.W. Eckersberg

En af pigerne tog mig op med på loftet i den høje bygning; derfra kunne man se temmelig vidtud over en stor del af byen. Det var et frygteligt syn, et helt ildhav hvirvlede i vejret, og midt deri stod en høj, slank ildkolonne og kastede lange ildtunger ud til alle sider; det var det stolte Frue kirkespir, der denne nat sank i ruiner, for aldrig mere at rejse sig over vor fødeby."

11 **Københavns Universitetet,** Frue Plads. Bygningen ødelagdes delvist under bombardementet, men den blev genopbygget 1829-36 af arkitekt Peder Malling i nyklassisk stil med gamle gotiske elementer. Den nye bygnings hovedgavl smykkes af to latinske indskrifter. Den øverste fortæller, at Frederik 6. byggede huset. Den anden sidder over portalen under en skulptur af en ørn, som den hentyder til: COELESTEM ADSPICIT LUCEM – skuer mod det himmelske lys.
I bagmuren på Kommunitetsbygningen i Nørregade, som ikke blev ødelagt under bombardementet, er der indmuret en engelsk kanonkugle som minde om begivenheden.

Det brændende København set fra de engelske belejringsbatterier. I.L.Rugendas

12 **Metropolitanskolen,** der lå i tæt ved domkirken i Dyrkøb, blev totalt ødelagt, da Frue Kirke styrtede sammen under englændernes bombardement. Efter krigen blev skolen genopbygget af C. F. Hansen i nyklassisistisk stil i Fiolstræde øst for domkirken. Bygningen bruges i dag af Københavns Universitetet, mens skolen er flyttet til nye lokaler i Struensegade 50 på Nørrebro.

13 **Trøstens Bolig**, Dyrkøb 1, lejekaserne, opført efter bombardementet af staten efter tegning af C. F. Hansen til mindrebemidlede familier.

14 **Soldins stiftelse**, Dyrkøb 3, opført i nyklassisistisk stil af C. F. Hansen på brandtomten efter den første Metropolitanskole.

15 **Sankt Petri Kirke**, Sankt Peders Stræde 2. Takket være klokkeren, Jacob Jørgensen, som klatrede rundt på kirkens loft og i spiret med våde klude, undgik kirken at bryde i brand, men den blev ramt af adskillige kugler under Københavns bombardement. Det gik især ud over kapellerne, hvor mange af kisterne, der var stablet ovenpå hinanden i krypterne, blev splintret. Også gravmonumenter, bl.a. af Johannes Wiedewelt, blev ødelagt. I kapellets lygtekroge hænger i dag kanonkugler fra dengang som pynt!

16 **Hjørnehuset,** Krystalgade 23 og Fiolstræde 16-18 er et af de få huse i gaden, som stod uskadt efter bombardementet. Huset er bygget 1734 som lejekaserne og erstatning for et ældre hus, der blev ødelagt under Københavns brand 1728.

17 **Rundetårn,** Købmagergade 52. Under Københavns bombardement søgte folk beskyttelse i tårnets sneglegang, som de anså for bombesikker. Universitetsbiblioteket, som havde til huse på Trinitatis kirkes loft, hvor der nu er udstillingslokaler, undgik ødelæggelse, selv om bygningen blev ramt af flere engelske bomber. Et sprængstykke ødelagde dog én af bøgerne – ironisk nok en bog, Marsiglio af Paduas *"Defensor pacis" - "Fredens Forsvarer"!* Bogen er i dag udstillet i det nuværende Universitetsbibliotek, Fiolstræde 1.

Bibliotekar E. C. Werlauff fortæller:
"Jeg gik op på biblioteket, hvor jeg tilbragte det meste af de tre skrækkelige dage og nætter. Vi pakkede sække fulde af nogle af de kostbareste manuskripter. Der kom brandfolk på loftet og nedenunder et kommando af Studenterkorpset. Mange os ubekendte folk opholdt sig på trappen og i forstuen, hvor de troede sig i sikkerhed, skønt der kom gloende kugler ind i muren, og enkelte bombestykker gik igennem vinduerne og slog en reol og nogle bøger i stykker."

18 **Borchs kollegium,** St.Kannikestræde 12, brændte 4. september 1807 under Københavns bombardement. Det første kollegium på stedet brændte under Københavns brand 1728. Det tredje kollegium i nyklassisistisk stil, som står i dag, blev bygget 1824-25 under arkitekt Peder Mallings ledelse.

19 **Hauser Plads.** Anlagt af den schweizisk fødte, indvandrede handelsmand Conrad Hauser, som også bebyggede og navngav Hausergade.
På pladsen stod et tvangsarbejdshus under Fattigvæsenet, indtil det nedbrændte under bombardementet 1807.

20 **Kultorvet.** De nyklassisistiske ejendomme på vestsiden af torvet er et godt eksempel på genopbygningen efter bombardementet 1807.
Torvets østside slap uskadt, men bygningerne er senere revet ned.

21 **Hvide Lam**, Kultorvet 5, er et af Københavns ældste værtshuse. Det åbnede allerede om efteråret 1807 i den bevarede kælder til et hus, der ellers var blevet jævnet med jorden under bombardementet. Senere blev huset genopbygget. Værtshuset spiller i dag traditionel jazz seks dage om ugen – kun mandag er der stille i lokalerne.

22 **Det Berlingske Hus,** Pilestræde 34. Huset, der ligger ved siden af den moderne bladbygning, blev ikke ramt af bomberne, selv om det lå i udkanten af de hårdt ramte kvarterer. Men bomberne sprang lige uden for vinduerne natten

mellem 4. og 5. september, så man måtte opgive at færdiggøre næste dags avis, som aldrig kom på gaden.

23 **Christiansborg,** som var under genopbygninmg efter Københavns brand 1795, blev tilflugtssted for flygtninge under bombardementet.
Ridebanens buegange og slottets kældre blev anset for bombesikre.
Marmorkrybberne i De kongelige Stalde indrettedes til barselskvinder. En af dem, der nedkom her under bombardementet, fik døbt sit pigebarn Raquetta Bombardina.

24 **Hotel d'Angleterre**, Kongens Nytorv 34. Her lå Raus Gæstgivergård, hvortil Københavns kommandant, den 72-årige general Ernst Peymann, flyttede sit hovedkvarter under sidste del af englændernes belejring af byen 1807. Hotellet er senere bygget helt om. Hver aften spillede et militærorkester uden for hotellet og trak mange tilhørere. Det skete også om aftenen 2. september, da bombardementet af byen begyndte.

Sofie Thalbitzer, der var på besøg i hovedstaden, fortæller:
"Om aftenen onsdag 2. september blæste Livgardens oboister den dejligste harmonimusik foran generalens bolig. Alt åndede fred og hyggelig idyl, da vi med ét så ildstråler krydsende sig i luften og hørte de frygteligste knald af bomber, raketter og ildkugler, som nedstyrtede over det ulykkelige København."

25 **Jennows Gård,** Strandgade 12. Der faldt enkelte bomber på Christianshavn, og et par af dem blev til minde om bombardementet muret ind i porten til ejendommen.

26 **Bombebøssen**. Den pensionerede kommandør, Peter Norden Sølling, var i 1817 blevet mønstringsbestyrer i København. Den 2. november 1819 fik han kong Frederik den VI's tilladelse til at samle penge ind til hjælp til søens folk. En 200 punds engelsk bombe, der var fundet ueksploderet i Dybensgade-kvarteret, blev tømt for krudt, forsynet med åbning og lås og dekoreret af flere kunstnere. Bomben blev placeret på mønstringsbestyrerens kontor for at indsamle penge til hjælp til dårligt stillede søfolk. Snart fik denne mærkelige bombe sit navn Bombebøssen. I dag kan bombebøssen beses i en glasmontre i Sømandsstiftelsen *"Bombebøssen"* i Overgaden oven vandet 48C på Christianshavn.

B **Belejringsbatterierne**
Det engelske belejringsartilleri var opstillet i to linier. Den forreste skulle primært med fladbaneskyts bekæmpe det danske fæstningsartilleri på Københavns volde, samt forberede et eventuelt stormangreb. Den bageste linie bestod af det svære krumbaneskyts til bombardement af beboelseskvartererne bag voldene. Dette skyts var uden for de danske kanoners rækkevidde. Bag disse batterier havde englænderne også feltbatterier i reserve.

Satire over Cathearts og Gambiers triumftog i London. De to herrer sidder i stridsvognen. På "heltens" skjold står der: "Koner og Börn skulle blive i Byen at der kan være noget at kaste Bomber paa". Forrest Congreve på en raket og teksten: "Jeg har givet alt". Soldaterne bærer stjålne alterlys og erobringer fra Køge: Høtyve, træsko og sække med fødevarer.

"Du glemte halen". Satiren blomstrede. Den danske bonde siger til den engelske officer, at han lige så godt kan få halen med, nu han har stjålet hesten.

I. **Batteriet ved Gamle Pesthus,** som lå på hjørnet af Sønder Boulevard og Ny Carlsbergvej, seks 24-pds. kanoner.

II. **Batteriet ved Mohrs gartneri,** omtrent midt i Valdemarsgade, fire 13-8 inch morterer og to 10-8 inch haubitser.

III. **Batteriet ved Skydebanen,** i dag Københavns Bymuseum, fire 13-8 inch morterer.

IV. **Batteriet i Svanholms have**, hjørnet af Gammel Kongevej og Vodroffsvej, omtrent hvor Codans bygning står i dag, ikke armeret reservestilling til seks 24-pds. kanoner.

V. **Batteriet i Vordroffsgaards have,** som lå på nuværende Danas Plads, ikke armeret reservestilling til otte 24-pds. kanoner.

VI. **Batteriet i Roeligheds Have**, Landbohøjskolens grund mellem Thorvaldsensvej, Bülowsvej og Roligheds vej, ti 13-8 inch morterer, som anrettede størst skade af alle.

VII. **Batterier ved Blaagaard**, omtrent hvor Blågårds Plads ligger i dag, otte 24-pds. kanoner og ikke armeret reservestilling til fire 10-8 inch haubitser.

VIII. **Batteriet i Toxwerds Have bag Jødekirkegaarden,** Møllegade ved Mosaisk Kirkegård, ti 13-8 inch morterer, meget ødelæggende.

IX. Batteriet i Sandgraven på Vester Fælled, hvor nu Johanneskirken står ved Sankt Hans Torv, fire 10-8 inch morterer.

X. Batteriet ved Salpeterværket, nord for Trianglen, ti 13-8 inch morterer og to 10-8 inch haubitser.

XI. Batteriet ved gården Nøjsomhed, ved Nøjsomhedsvej, ikke armeret reservestilling forberedt til seks 12-pds. kanoner.

XII. Batteriet ved Nye Kalkbrænderi, ved legepladsen mellem Århusgade og Løgstørgade, ikke armeret reservestilling til fire 12-pds. kanoner.

XIII. Batteriet ved Svanemøllen, ved Strandvænget og Svanemøllens station, fjorten 24-pds. kanoner, to 13-8 inch morterer og to 10-8 inch haubitser.

Almindeligvis angav man i begyndelsen af 1800-tallet skytsets kaliber i pund efter vægten af den fuldkugle, som passede i løbet. Englænderne angav morter- og haubits-kalibre i inches, engelske tommer. 1 inch = 25,4 mm.

XIV. De mobile affyringsramper i raketbatteriet, hvorfra Congreves frygtede "brandpile" blev affyret, var opstillet i en have ved den lille runddel på Frederiksberg Allé ved Skt. Thomas Allé.
Kun ca. 300 af raketterne blev skudt ind over København, men en af dem hagede sig fast i domkirkens spir og satte det i brand.

I alt affyrede det britiske belejringsskyts ca. 14.000 skud mod monarkiets hovedstad, deraf alene ca. 6.000 i løbet af "den rædsomste nat" mellem 4. og 5. september.

27 Holmen. I flådens leje, der var afgrænset af en række forbundne, nedrammede pæleknipper, såkaldte Duc d'Alber, fra Nordre Toldbod i nord til Christiansholm i syd, lå den aftaklede danske flåde, som blev englændernes krigsbytte i 1807. I dag kan man i vandet ud for Mastekranen på Nyholm og Operaen på Dokøen se tilsvarende pæleknipper, der afgrænser det militære område, hvor civil sejlads er forbudt. Mange af de karakteristiske bygninger på Holmen

"Englændernes sidste skændselsdåd". C.W. Eckersberg. Englænderne ødelagde linieskibet Ditmarsken i dokken og tre skibe på stabelen på Nyholm.

stod der allerede, da englænderne kom i 1807. F. eks. Mastekranen, Vagtbygningen "Under Kronen" , Arsenalet og en del magasinbygninger. Andre, f. eks. rækken af kanonbådsskure på Nyholm og Frederiksholm, blev opført under Englandskrigene.
Indtil en nylig renovering kunne man i Mastekranens træværk finde navne, indskåret af englændere, da de var på Holmen 1807.

Englænderne bortførte ikke blot den sejldygtige del af den danske flåde. De fjernede eller ødelagde alt materiel i magasinerne. Lige fra spanter og master til kontorinventar og dørlåse. De ødelagde også tre orlogsskibeskibe på bedding, deraf et linieskib. En bevaret stopbom stammer fra en af de gamle trækonstruktioner. Englænderne havde også i sinde at ødelægge dokken på Christianshavn (bag Eigtveds pakhus), men de kunne ikke finde bundventilen, så det lykkedes dem ikke at tømme dokken for vand og nedbryde den. De nøjedes derfor med at ødelægge linieskibet Ditmarsken, som lå i dokken.

Flåden, englænderne bortførte, bestod af 15 linjeskibe, 10 fregatter, fem korvetter og 14 småskibe - i alt 34 fartøjer.

I en samtidig rapport hedder det, at englænderne "uden blusel" har fjernet eller ødelagt bl.a. følgende:
"Balancerne fra vejerboden med tilhørende lodder… alle håndværkernes, tømmermændenes, smedenes, drejernes, bødkernes og sejllæggernes private håndredskaber… alle stenkloer, hvormed sten optages fra grundene, ligesom de svære holdhager til donkraftene til brug ved skibes eller vrags opletning fra grunden… i reberbanen alle drejekroge, sakse til garnenes tjæring, garnklammerne, jernboltene og akslerne til garnrullerne og alle læderremme til hjulene… sprøjterne på Gammelholm og en pramsprøjte på Nyholm… alle bomme for maste- og tømmergravene… private skibsjoller, store og små både… døre og porte samt vinduer til husbygning… i forskellige kontorer rullegardinerne, skrivepultene, papir- og lyssakse og alle blade udrevne af protokollerne… af kleinsmedemesterens kontor hans kakkelovn med tilbehør… en liden feltkanon på lavet til brug i forrige tider for de kongelige prinser ved deres forelæsninger… de til alterets sakramente brugelige sølvkalke og diske, i alt fem stykker… bestikkene til brug for artilleriskolen, tilligemed tavlerne, regnebøgerne og frihåndstegningerne… adskillige skibsmodeller… alle kirurgiske instrumenter… søofficerernes ligkasse, hvori der dog ingen penge var… alt sølvtøj, et stykke over bataillen den 2. april 1801, foruden en del andet inventar."

I en indberetning til den engelske regering meddeler den engelske overkommando:
"Den danske flådes beskaffenhed var så fortrinlig, at den blev gjort sejlklar i tre

uger, og der lader sig intet stærkere bevis give på dens tilstand, end at den er blevet overført til England i det mest stormende uvejr, uden at den har lidt det mindste på sit skrog. Dersom Napoleon var kommet i besiddelse af denne flåde, måtte følgerne blive alvorlige for os."

Hvorfor blev flåden ikke sænket af danskerne i 1807, sådan som det skete 29. august 1943? General Peymann havde ikke fået nogen instruks, da kronprins Frederik var i København 11. og 12. august, men senere sendte kronprinsen en løjtnant fra Kiel med ordre til Peymann om at brænde flåden, hvis København blev tvunget til overgivelse. Løjtnanten blev imidlertid fanget af englænderne i Roskilde, men det lykkedes ham at tilintetgøre brevet.
Flådens øverstkommanderende, kommandør Steen Andersen Bille, havde på eget initiativ sørget for, at der var boret hul i bunden på hvert skib og hullet stoppet med en træprop, som hurtigt kunne slås ud. Men da kapitulationsforhandlingerne var begyndt, mente de danske forhandlere ikke, at man kunne tillade sig at sænke flåden.

28 **Trekroner.** Siden slaget på Reden 1801 havde batteriet fået udskiftet sit brystværn af træ med en vold af jord, så dets 66 kanoner stod bedre dækket. Trekroner deltog i søkampene ud for København 1807. Det nuværende betonfort er bygget i 1865-68.

29 **Prøvestenen.** Efter slaget på reden byggedes batteriet ovenpå tre sænkede orlogsskibe for at beskytte indsejlingen til Kongedybet. Batteriet var i ilden 1807. Batteriet afløstes 1859-63 af et betonfort, hvoraf rester i dag findes på øen Prøvestenen.

30 **Frederiksberg Slot og Søndermarken.** Englænderne brugte slottet til indkvartering. En af de officerer, der boede i "det kinesiske værelse", en skotsk kaptajn Geils, har ridset sit navn i et spejl i værelset. I dag rummer slottet Hærens Officersskole.
Rundvisning i slottet sidste lørdag i hver måned (undtagen juli og december) kl. 11 og 13.

I Søndermarken bivuakerede engelske tropper.
Thomas Overskou fortæller:
"Den første søndag efter at fæstningens porte var blevet åbnede, gik mine forældre ud med os for at se på de engelske tropper. Ikke førend ude ved slottet begyndte dog rigtig det store militære skuespil… På bakken mellem slottet og Søndermarken stod to regimenter med fuld oppakning opstillede til parade… mens deres store, meget pyntede musikkorps spillede det ene stykke efter det andet. Inde i selve Søndermarken vandt imidlertid det militære liv først ret en eventyrlig karakter… Overalt, på plænerne og mellem de store stammer, viste sig et broget og for os forbavsende malerisk røre. Uden for og inde i teltene, ved de utallige geværpyramider og omkring mangfoldige ildsteder… gik og lå , i de smukke, røde munderingstrøjer med hjelmformede kasketter, tærnede skørter, af forskelligt farvede bånd flettede gamacher og nøgne lår, de kraftige, krigeriske mænd livligt grupperede med de mange fruentimmer, der var fulgt med dem. Ja, end ikke børn savnedes der i denne pittoreske lejr."

Danske søofficerer og matroser ser flåden stå ud af Københavns Havn med engelsk besætning om bord. Chr. Mølsted.

Guide til
Træskoslaget ved Køge

Af Lars Lindeberg
Illustration og kort: Christian Würgler Hansen

Under belejringen af København havde det danske landeværn på Sjælland, Møn og Lolland-Falster under generalerne Joachim Castenskjold og Peter Oxholm på kronprinsens ordre samlet sig ved Køge, og styrken udgjorde således en trussel mod den engelske belejringshær. For at få ryggen fri sendte englænderne general Arthur Wellesley (den senere hertug af Wellington, der slog Napoleon ved Waterloo) mod de danske bønderkarle med ca. 6.000 professionelle soldater.

Af frygt for et dansk udfald fra København, mens Wellesley var borte, bad englænderne om en times våbenhvile for – af humanitære grunde – at evakuere "de afsindige" patienter på Sct. Hans Hospital ved Ladegården, der lå inden for de danske kanoners skudvidde.
Evakueringen trak ud, og danskerne forlængede våbenhvilen, uden at vide, at den var et skalkeskjul for det engelske angreb på landeværnsstyrken.

Englænderne stødte på de forreste landeværnsbataljoner ved Skensved Å og kastede dem hurtigt tilbage gennem Køge by, og takket være en omgående bevægelse, lykkedes det dem at slå den danske styrke på flugt.
Landeværnsfolkene smed træskoene for at kunne løbe hurtigere, og det gav kampen navnet: Træskoslaget.

1 **Onde Aftens Bro**, som fører Københavnsvej over Snogebækken, har stadig elementer af den bro, som

englænderne marcherede over, da de angreb de danske landeværnsbataljoner. Man kan svagt ane Christian 7.s monogram og årstallet 1785, der er hugget ind i granitblokkene på broens vestlige side. Broen fik sit navn, fordi Chr. 4. ifølge traditionen skal være kørt fast her, da han var på vej til et besøg i Køge.

2 **Zoffmannsvej** i Køge. Her prøvede de danske landeværnsbataljoner forgæves at standse de skotske enheder, som angreb dem med bajonetten.

3 **Thannings Gård**, Nørregade 24, Køge. Hovedkvarter for den danske general Castenskjold.

4 **Sct. Nikolaj Kirke**, Nørregade, Køge. Danskerne brugte kirken som krudtmagasin. Uheldigvis var den aflåst, da de danske artillerister løb tør for ammunition og ville hente nye forsyninger.

5 **Køge Rådhus**, Torvet, Køge. Under kampen i byen besatte og forsvarede landeværnssoldaterne rådhuset. Efter slaget indrettede englænderne bygningen til lazaret.

Soldat fra Landeværnet. Originalakvarel af Johs. Senn, 1807. Statens Museum for Kunst

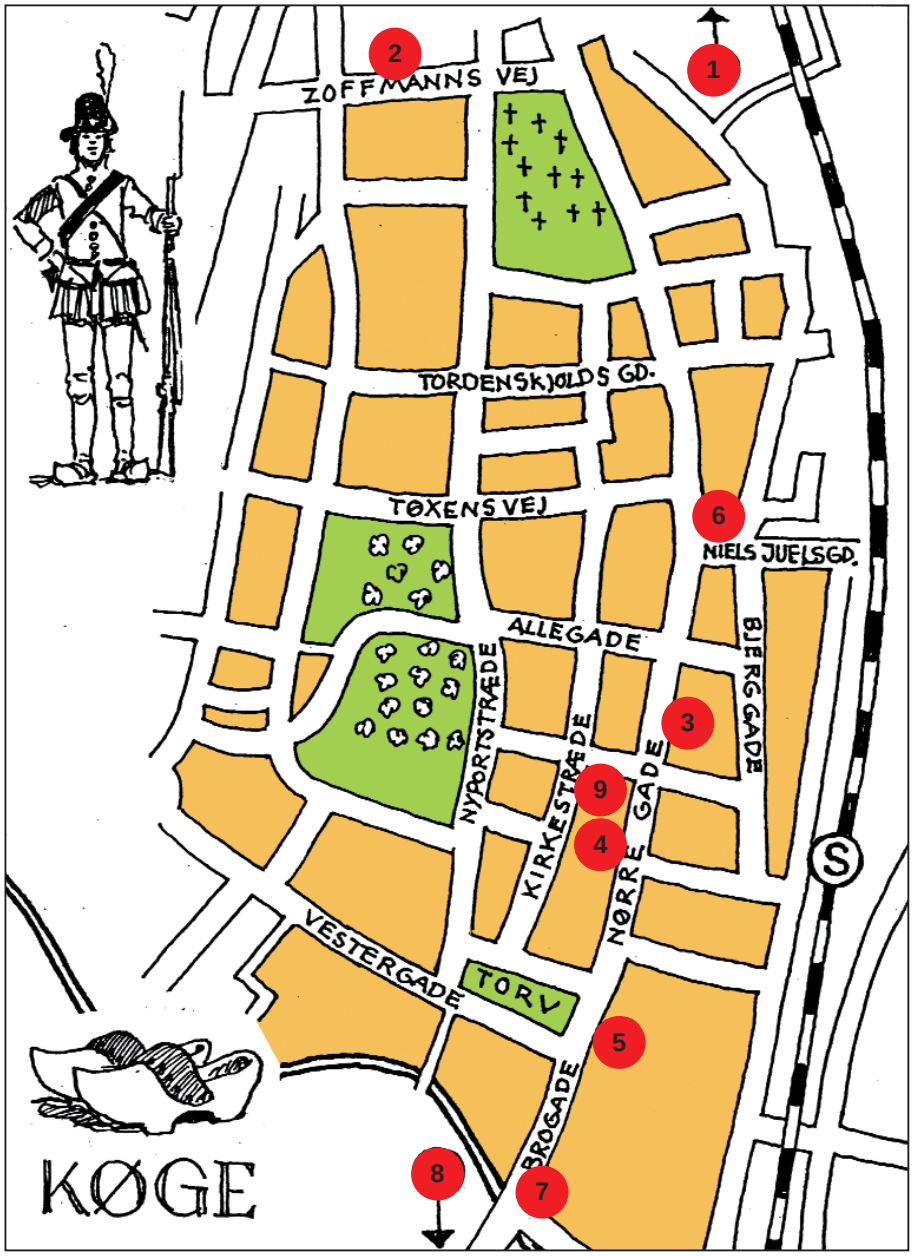

6 **Norske Løve**, Niels Juelsgade 1, Køge. Wellingtons hovedkvarter efter slaget.

7 **Køge Bro** for enden af Brogade. Her gjorde danskerne endnu et forsøg på at standse englænderne, men forgæves.

8 **Herfølge Kirke** syd for Køge. Her ydede det danske landeværn den sidste organiserede modstand mod englænderne.

9 **Mindesten for de faldne i "Træskoslaget"**, Borchmands Plads, Køge, rejst på 100-årsdagen for slaget 1907. I alt faldt ca. 150 danske landeværnsfolk.

Køge Museum, Nørregade 4, arrangerer en særudstilling i anledning af 200-året for Træskoslaget ved Køge 29. august 1807.
Åbningstider:
Juni, Juli, August dgl.. 11-17.
Resten af året: tirsdag-fredag 13-17, lørdag 11-15, Søn- og helligdage 13-17.

Museer med minder fra 1807

Det Kgl. Garnisonsbibliotek,
Kastellet, København.
Særudstilling af bøger og billeder fra 1807.
Åbningstider:
mandag og onsdag 13-18, tirsdag og torsdag 13-16.

Københavns Bymuseum,
Vesterbrogade 59, København.
Åbningstider:
mandag 10-16, onsdag 10-21,
torsdag til søndag 10-16.
Tirsdag LUKKET.

Livjægermuseet,
Kongeporten, Kastellet, København.
Åbeningstider:
1. maj til 1. september: søndag 11-15.
Dog i år også lørdag den 1. og
søndag den 2. september i anledning af 200-året
for krigshandlingerne 1807.

Nyboders Mindestuer,
Sankt Pauls Gade 24, København.
Åbeningstider:
Onsdag og søndag 13-16.

Orlogsmuseet,
Overgaden oven Vandet 58, København,
arrangerer særudstilling om
Københavns bombardement og flådens ran 1807.
Åbeningstider:
Tirsdag til søndag 12-16,
Mandag LUKKET.

Rudersdal Museum,
Mothsgården, Søllerødvej 25, Holte,
arrangerer særudstilling om briternes landgang
i Vedbæk 1807.
Åbeningstider:
Tirsdag til søndag 11-16,
Mandag LUKKET.

Tøjhusmuseet,
Tøjhusgade 3, København.
Åbeningstider:
Tirsdag til søndag 12-16,
Mandag LUKKET.

Hestgarder fra Liveskadronen. Originalakvarel af Johs. Senn, 1807. Statens Museum for Kunst

Borgerlig artilleriofficer. Originalakvarel af Johs. Senn, 1807. Statens Museum for Kunst

Kronprinsens Livcorps, menig. Originalakvarel af Johs. Senn, 1807. Statens Museum for Kunst

Litteratur

Ved Hans Chr. Wolter

Kronprins Frederik til hest. F.C.Gröger (1766-1838). Frederiksberg Slot

Barnes, Money, *A History of the Regiments & Uniforms of the British Army,* London 1950.

Beamish, N. Ludlow, *Geshichte der Königlich Deutschen Legion,* bd.1-2, Hannover 1832-1837.

Blom, H.J., *Krigstildragelserne i Sjælland 1807,* Kbh. 1845.

Bruun, T.C., *Toget til Siælland og Kiøbenhavns Beleiring,* Kbh. 1807.

Faber, B.H., *Kjøbenhavns Bombardement 1807 eller de tre Rædselsnætter,* Kbh. 1860.

Hedegaard, E.O.A., *Krigen på Sjælland 1807. En undersøgelse af det britiske ekspeditionskorps' sammensætning og bevægelser på Sjælland, dets forhold til befolkningen, Landeværnets og Kystmilitsens mobilisering og bevægelser samt slaget ved Køge og dets eftervirkninger,* Helsingør 1970.

Holm, Edvard, *Danmark-Norges udenrigske Historie under den franske Revolution og Napoleons Krige fra 1791 til 1807,* bd.1-2, Kbh. 1875.

Jackson, *Narrative of the expedition to the Baltic: With an account of the siege and capitulation of Copenhagen, including the surrender of the Danish fleet. By an officer employed in the expedition,* London 1808.

Jespersen, Knud J.V., *Belejringen af København i 1807 og kortet i Guvernørbiblioteket i Odense,* Odense 1974.

Johansen, Jens, *Frederik VIs Hær 1784-1814,* Udgivet af Generalstaben, Kbh. 1948.

Lawson, Cecil C.P., *A History of the Uniforms of the British Army,* Vol.1-5, London 1940-1967.

Lindeberg, Lars, *De så det ske. Englandskrigene 1801-14,* Kbh. 1974.

Munch-Petersen, Thomas, *Defying Napoleon: How Britain Bombarded Copenhagen and Seized the Danish Fleet in 1807,* Gloucestershire 2007.

Münther, Friedrich, *Københavns Beleiring Sommeren 1807,* Kbh. 1807.

Møller, Jan, *1807 – en by i flammer,* Kbh. 1982.

Naval Chronicle, 1807, London 1807.

Overskov, Th., *Af mit Liv og min Tid,* Kbh. 1868.

Ræder, J.v., *Danmarks Krigs- og Politiske Historie fra Krigens Udbrud 1807 til Freden i Jönkjöbing den 10de December 1809,* bd.1-3, Kbh. 1845-1852.

Rubin, Marcus, *1807-14. Studier til Københavns og Danmarks Historie,* Kbh. 1892.

Sommer, F.L., *Account of the Siege, Bombardment and Capitulation of Copenhagen in the Year 1807,* Kbh. 1807.

Swabey, William, *En engelsk Artilleri-Officers Dagbogsoptegnelser fra Kjøbenhavns Belejring 1807,* Kbh. 1918.

Sørensen, Th., "Det engelske Overfald i 1807 eller Perioden August-November 1807", *Meddelelser fra Krigsarkiverne,* bd.3, p.1-41, Kbh. 1886.

The siege of Copenhagen or, documents comprehending an official detail of the bombardment of that city, together with a Danish narrative of the dreadful calamities suffered by the inhabitants in consequence there of. The whole compiled from original British and Danish papers. By an officer from Copenhagen, London 1808.

Thorsøe, Alex, *Danmarks Hædersdage i det nittende Aarhundrede,* Kbh. 1873.

Vaupell, Otto, *Den danske Hærs Historie til Nutiden og den norske Hærs Historie indtil 1814,* bd.1-2, Kbh. 1872-1876.

Winther, Frank H., "Raketterne ved Københavns Belejring 1807 – en Milepæl i Rakettens Historie", *Marinehistorisk Tidsskrift 1978, nr. 4,* p.75-96.

Wolter, Hans Christian et al., *Den danske hær i Napoleonstiden 1801-1814 Håndbog om uniformer, faner, udrustning og krigshistorie,* Kbh. 1992.

Danske og britiske styrker

der opererede på Sjælland, august-september 1807

Dansk officer af linieinfanteriet

Danske styrker i København

Den Kongl. Livgarde til Hest
Sjællandske Rytter Regiment
Den Kongl. Livgarde til Fods
Danske Livregiment til Fods, to bataljoner
Norske Livregiment til Fods, en bataljon
Marineregimentet, fire bataljoner
Rekrutbataljonen
Nordre Sjællandske Landeværnsregiment, 1., 2., 3. og 4. Bataljon
Søndre Sjællandske Landeværnsregiment, 3. og 6. Bataljon
Kongens Livjægerkorps, en bataljon
Kronprinsens Livkorps, en bataljon
Herregårdsskytterne, et kompagni
Københavns Borgervæbning, tolv kompagnier
Københavns Borgerlige Artilleri, fire kompagnier

Samlet styrke: 5.863 mand af garden og linien, 2.520 af landeværnet, 5.248 borgere, studenter, livjægere og Herregårdsskytter

Det Kongelige Artillerikorps med fæstningsskyts og tre feltbatterier
119 stk. 12 pds. og 24 pds. kanoner og 27 stk. 100 pds. morterer på Københavns Vold
84 stk. 12 pds. og 24 pds. kanoner og 13 stk. 100 pds. morterer på Christianshavns Vold
78 stk. 12 pds. og 24 pds. kanoner og 35 stk. 100 pds. morterer på Kastellets Vold

I alt: 284 fæstningskanoner og 75 morterer samt de tre feltbatterier, 250 mand

Britisk officer The Coldstream Regiment of Foot Guards, 1st Battalion,

Danske styrker på den sjællandske øgruppe uden for København

Sjællandske Rytterregiment, et detachement på ca. 100 ryttere
Landeværnsryttere, et detachement på ca. 80 ryttere

Nordre Sjællandske Landeværnsregiment, 5., 6., 7., 8. og 9. Bataljon
Søndre Sjællandske Landeværnsregiment, 1., 2., 4., 5., 7., 8., 9. og 10. Bataljon
Ca. 7.800 mand
(de 11 af bataljonerne deltog i kampene i Roskilde-Køgeområdet, 8. og 9. Bataljon af Nordre Sjællandske Landeværnsregiment gjorde ikke, da de var detacheret til Kronborg)

Herregårdsskytter på Sjælland og de omliggende øer
Ca. 118 mand

Kystmilits og provinsbyers borgervæbninger
Ca. 2.000 mand

Feltartilleri: 13 pjecer af forskellig art
Ca. 100 mand

Samlet styrke: 10.198 mand

Det britiske ekspeditionskorps

British Infantry
The Coldstream Regiment of Foot Guards, 1st Battalion
The 3rd Foot Guards, 1st Battalion
4th Regiment of Foot (The King's Own Royal Regiment), 1st Battalion
7th Regiment of Foot (Royal Fusiliers), 1st Battalion
8th Regiment of Foot (The King's Regiment), 1st Battalion
23rd Regiment of Foot (Royal Welsh Fusiliers), 1st Battalion
28th Regiment of Foot (North Gloucestershire Regiment of Foot), 1st Battalion and 2nd Batallion
32nd Regiment of Foot (The Cornwall Regiment of Foot), 1st Battalion
43rd Regiment of Foot (Monmouthshire Light Infantry Regiment), 1st Battalion
50th Regiment of Foot (West Kent Regiment of Foot), 1st Battalion
52nd Regiment of Foot (Oxfordshire Light Infantry Regiment), 2nd Battalion
79th Regiment of Foot (Cameron Highlanders), 2nd Battalion
82nd Regiment of Foot (The Prince of Wales's Volunteers), 1st Battalion
92nd Regiment of Foot (Highland Regiment of Foot), 1st Battalion
95th Regiment of Foot (Rifle Regiment), 1st and 2nd Battalions

The 3rd Foot Guards, 1st Battalion, Sergeant and Private, Battalion Company

King's German Legion
1st, 2nd, and 3rd Regiments of Hussars

1st and 2nd Light Infantry Battalions
1st, 2nd, 3rd, 4th, 5th, 6th, 7th, and 8th Line Infantry Battalions
1st and 2nd Regiments of Heavy Dragoons

2 batteries of horse artillery
4 batteries of foot artillery

The Royal Horse Artillery
1 battery of horse artillery (6 pds.)

The Royal Regiment of Artillery
3 batteries of foot artillery (6 pds.)
2 batteries of foot artillery (9 pds.)
1 battery of foot artillery (12 pds.)

10 siege-companies:
30 24 pds cannons
40 13-8 inch mortars
10 10-8 inch howitzers

Samlet styrke: ca. 26.000 mand

The 3rd Foot Guards, 1st Battalion, Drummer and Fifer, Battalion Company.

79th Regiment of Foot (Cameron Highlanders), 2nd Battalion, Officer and Private.

King's German Legion, 1st Regiment of Hussars, Officer.

King's German Legion, 2nd Regiment of Hussars, Hussar.

King's German Legion, 2nd Light Infantry Battalion, Private.

28th Regiment of Foot, Private, Battalion Company.

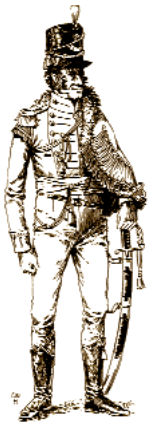

43rd Regiment of Foot (Light Infantry Regiment), 1st Battalion, Officer.

En verden for sig

Af Christian Raun

Fritidsbeskæftigelse kan være så meget.
Man kan gå rundt og slå til en lille kugle, rende ophidset rundt og sparke efter en bold, eller blot stå og råbe dertil. Gå til klassisk koncert eller lytte til Heavy Metal. Men man kan også samle på og bemale såkaldte "tinfigurer", som i dag ofte er produceret i alle mulige andre materialer.
De figurer, der vises på denne udstilling, er alle fremstillet eller bemalet af mennesker, der har valgt "militær i miniature" som deres fritidsinteresse. En hobby, som deles med mange over hele verden og hvor - hvis man endnu ikke selv er så dygtig, at man kan skabe sine egne figurer - kan købe i tusindvis af forskellige figurer fra alle perioder - fremstillet over hele kloden. Den mest almindelige størrelse for en sådan figur er 54 mm, en størrelse som kommer fra de hedengangne engelske Britains legetøjssoldater, som vel også er nutidens samlerfigurers "moder". Rundmassive figurer til egenbemaling er noget temmelig nyt. Det startede omkring 1960 i England. I dag er der figurer i alle størrelser fra 6 mm til 20 cm eller regulære buster. Materialerne går fra tin over forskellige ugiftige metallegeringer til diverse plastiktyper og resin. Udbuddet er enormt og kvaliteten stadig stigende. Gamle udgåede figurer bliver samlerobjekter Der er noget for enhver smag og prisklasse.

Her ses delene til Chakotens Årsfigur 2005, inden den samles.

En sådan lille figur leveres ofte som et lille samlesæt, hvor man først må fjerne eventuelle grater og ujævnheder med en lille fil eller skarp kniv.
Herefter limes de forskellige dele sammen og figuren renses for overfladefedt, grundmales, hvorefter man kan bruge timer og dage på at få alt bemalet korrekt og i den stil, man finder bedst. Ikke to bemaler nøjagtig samme figur ens.
Normalt er der en lille malebeskrivelse eller farvebillede med, men derudover findes i dag et hav af bøger med uniformsoplysninger, f.eks.. de engelske Osprey hæfter. Snart begynder man at tænke på at forbedre eller ændre detaljer på sådanne købefigurer, og så begynder nærmere studier af våben og uniformer, samt ikke mindst hovedbrud med hvorledes man bedst ændrer og tilføjer diverse detaljer. Man kan måske bruge dele fra andre figurer, eller man kan fremstille selv, man kan skabe meget - ja det meste - med såkaldt "Putty" - plastiske tokomponentstoffer. Der findes flere forskellige, alle med forskellige egenskaber. Disse materialer er oprindelig fremstillet til blikkenslagere, og de redskaber man bruger er gerne fra tandlægeverdenen. Alt kan bruges. Det gælder blot om at være kreativ.
Bemaling foregår oftest med vandbaserede og ugiftige acrylfarver (f.eks.. de spanske Vallejo), men nogle sværger stadig til terpentinbaserede olie- eller alkydbaserede malinger - alle har fordele og ulemper. Igen - alt kan bruges.

Chakotens Årsfigur 2005, en Hestgarder 1848 i samlet og bemalet stand.

Vil man selv fremstille sine egne figurer - og hvorfor ikke - så laver man først et skelet i ståltråd, eller køber et sådant, så figuren får de rette proportioner. Herefter er det "bare" først at bygge kroppen op og så klæde den på. De første par forsøg kommer nok for de fleste til ikke at ligne det, man havde drømt om men hen ad vejen opdager man, at det ikke er så svært at få rimelige resultater, selv om man må erkende at for at nå topresultate, ja så kræver det mest hårdt slid og så lidt talent.

Når man så har sin figur færdig, skal man til at støbe. Også her er verden gået fremad, idet man med silicone-

gummi rimelig nemt - kræver dog lidt øvelse - kan lave forme, som giver perfekte gengivelser i metal.
For at få det hele så korrekt som nu muligt,- og det er jo et af målene - så er der som ovennævnt megen litteratur på diverse sprog, men alligevel kan det være svært lige at finde den oplysning eller det billede man mangler. Her kan man have stor fordel af at være medlem af en samlerforening som Chakoten, hvor der ofte er en, der ved

Modellerredskaberne kan være alt fra den almindelige modellerpind til tandlægeredskaber for de fine detaljer.
Malingen er acryl eller olie alt efter temperament, og penslernes størrelse går helt ned til de superfine 10/0.

Hvis man selv laver sine figurer, starter man med et simpelt ståltrådsskelet, bøjet i nogenlunde den stilling, man ønsker figuren. Figuren bygges op i modellermasse.

Først en simpel krop med markerede led. Derefter modelleres tøj og udrustning i den rækkefølge, man ville tage det på i virkeligheden.

"noget" eller kan pege i den retning man skal søge i bøger, arkiver osv.
Vejledninger omkring støbning, bemaling osv. kan man finde både i bøger og på nettet.
Figurer og alt hvad der ellers hører til hobbyen, kan man købe i f.eks. nedenfor nævnte butikker. Disse butikker er tillige samlingssted for andre entusiaster udi hobbyen, så dels kan man komme af med sine penge på de nævnte adresser, dels få mange nyttige tips og opbyggelige samtaler med andre besøgende og ikke mindst indehaverne. Det er sande hobbyforretninger med hver deres speciale.
Desuden er der internetbutikker med et stort udvalg af figurer og tilbehør, som ikke er i handelen herhjemme.
På internettet er det også muligt at finde debatsider og hjemmesider om figurer og modelbygning.

STOPPEL HOBBY
Grundtvigsvej 15
1864 Frederiksberg C
Denmark
Man -Tors 12:00 - 18:00
Fre: 12:00 - 19:00
Lor: 10:00 - 14:00

TINSOLDATEN
MILITARY-ANTIQUE
Niels Ebbesensgade 6
9000 Ålborg
TINSOLDATER
LEGO
ELASTOLIN
GL. LEGETØJ
MILITARIA
ORDNER
MEDALJER
UNIFORMER
Åbningstid:
mandag - fredag 13.00 – 17.30
lørdag 10.00 – 12.30
FORHANDLING AF TRADITION
Britains, Heyde, Lineol, Brigader m.fl.
købes og sælges
Ring og spørg 98 13 01 77

MODEL & HOBBY
- siden 1948
Alt til modellering og støbning af tinsoldater
Vi har det hele og lidt til!
Åbningstider:
Mandag, tirsdag, torsdag kl. 11-17
Fredag kl. 11-17.30
Lørdag kl. 10-13
Onsdag LUKKET
Frederiksborggade 23
1360 København K
tel. 33 14 30 10
www.model-hobby.dk

Salg af plancher

Farveplancherne er udarbejdet af kunstneren Christian Würgler Hansen med tilhørende engelsksprogede tekstark.

Den Kongelige Livgarde til Hest 1800-13

Plancherne er 21x30 cm

Prisen for begge plancher tilsammen incl. tekstark og forsendelse er kr. 50, der indbetales på Selskabets girokonto: 655 4873.

Plancher med tilhørende tekst kan bestilles hos
John Winther Hansen
Slangerup Overdrev 19,
3550 Slangerup
Tlf. 47 33 44 08
email: john-lise.hansen@privat.dk

Salg af 54 mm figurer

Modelleret af Ole Høyer
Støbt af John Winther Hansen

Frederik 6. til hest.
'Figur nr.13

Frederik 6.
Figur nr.14

Linieinfanteriet,
officerer 1802-1808.
Figur nr.15

Linieinfanteriet, menige
1801-1808.
Figurer nr. 16. og 16A

Kongens Livjæger Corps 1801-09

Publikationen er udgivet af
Dansk Militærhistorisk Selskab

Redaktion og foto:
Christian Raun
Stregtegninger og kort:
Christian Würgler Hansen
Grafisk design:
Christian Raun
Tryk:
PE Offset & Reklame
ISBN

Stående figur koster 80 kr.
Bereden figur koster 150 kr.
Forsendelse 50 kr.
Figurerne leveres ubemalede og usamlede.

Henvendelse til: John Winther Hansen
Slangerup Overdrev 19, 3550 Slangerup
Tlf. 47 33 44 08
email: john-lise.hansen@privat.dk

Søofficer 1801-1815.
Figur nr.17

Matros 1801-1815.
Figur nr.18

Linieinfanteriet,
officerer 1802-1808.
Figur nr. 21

Linieinfanteriet, menige 1801-1808.
Figurer nr. 22, 23 og 24